

OPINNÄYTETYÖ

Naiserityinen työ Keltsussa

Salla Kekäläinen

Yhteisöpedagogi (AMK)

Järjestö- ja nuorisotyö

(210 op)

12/2023

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Yhteisöpedagogi (AMK), järjestö- ja nuorisotyö

Tekijät: Salla Kekäläinen
Opinnäytetyön nimi: Nais erityinen työ Keltsussa
Sivumäärä: 38 ja 2 liitesivua
Työn ohjaaja: Outi Väyrynen
Työn tilaaja: Keltsu, Mari Ahtiainen

Tämän opinnäytetyön tilaajana toimi Keltsu, joka on yksi Sirkkulanpuiston toimintayhdistys ry:n hankkeista. Keltsu tarjoaa toimintaa, tukea ja ohjausta heikommassa asemassa oleville henkilöille. Opinnäytetyö käsittelee naiseutta, nais erityistä työtä ja nais erityisen työn mahdollisuuksia Keltsussa. Opinnäytetyön tavoitteena oli kerätä tietoa Keltsussa käyvien naisten erityispiirteistä ja tarpeista sekä luoda kehittämissuhteita Keltsussa tehtävään nais erityiseen työhön. Keltsussa on havaittu, että naiset eivät sitoudu toimintaan yhtä vahvasti kuin miehet, ja naisia on hankalampi tavoittaa mukaan toimintaan.

Opinnäytetyön tietoperustassa tarkastellaan kattavasti naiseutta, naisten kokemaa eriarvoisuutta ja väkivaltaa sekä nais erityistä työtä, sen tarpeellisuutta ja käytäntöjä. Naiset kohdataan usein erilaisten odotusten ja roolien kautta. Naiset ja heidän erityispiirteensä tulee huomioida palveluissa kokonaisvaltaisesti. Jokainen nainen tulee kohdata yksilönä ja heille tulee tarjota tukea, joka vastaa heidän tarpeisiinsa.

Opinnäytetyö toteutettiin tapaustutkimuksena. Menetelmänä oli teemahaastattelut, joihin osallistui neljä Keltsun naiskävijää. Haastattelujen teemoina olivat naiseus, itsetunto, hyvinvointi sekä Keltsun toiminta. Tulokset osoittivat, että Keltsuun kaivataan enemmän vain naisille kohdistettua toimintaa, jossa huomioidaan naisille tärkeitä teemoja, kuten seksuaalisuus ja identiteettikysymykset. Tulokset kertoivat myös naisten kokemuksista omaa naiseutta, itsetuntoa sekä hyvinvointia vahvistavista ja heikentävistä tekijöistä.

Haastattelujen tuloksista ja opinnäytetyössä käytetystä aineistosta syntyi opinnäytetyön tuotos eli kehittämissuhteet Keltsun toimintaan. Kehittämissuhteiden tarkoitus on antaa Keltsun henkilökunnalle keinoja toteuttaa nais erityistä työtä. Opinnäytetyö kokonaisuudessaan auttaa henkilökuntaa saavuttamaan lisää ymmärrystä nais erityisestä työstä ja naiseudesta.

Asiasanat: Naiseus, nais erityinen työ, huono-osaisuus, eriarvoisuus, väkivalta

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Degree Programme in Civic Activities and Youth Work, Bachelor of Humanities

Author: Salla Kekäläinen
Title: Female-specific work at Keltsu
Number of Pages: 38 and 2 attachment pages
Supervisor: Outi Väyrynen
Commissioned by: Keltsu, Mari Ahtiainen

This thesis was commissioned by Keltsu which is one of the projects of the Sirkkulanpuisto association. Keltsu is a place that offers guidance, support and activities to people who experience disadvantage. The thesis discusses female-specific work, womanhood and Keltsu's chances of using female-specific work as a part of Keltsu's activities. The purpose of this study was to gather information about characteristics and needs of the women who attend in Keltsu and create development proposals about female-specific work in Keltsu.

The theoretical framework of this thesis comprehensively examines womanhood, the inequality and violence experienced by women, as well as female-specific work, its necessity and practices. Women are often faced with different expectations and roles. Women and their special characteristics should be taken seriously in all services. Each woman should get individualized support and help, and the support should meet their needs.

The thesis was implemented as a case study. The method in this thesis was themed interviews. Four women from Keltsu attended in the interviews. The themes of the interviews were womanhood, self-esteem, well-being and Keltsu's activities. The results showed that there is a need for more women-only activities in Keltsu. The activities should account themes important to women such as sexuality and identity issues. The results also told about women's experiences of factors that strengthen and weaken their own femininity, self-esteem and well-being.

The culmination of the study is a set of development proposals for Keltsu. The development proposals offer ways to enhance female-specific work. The thesis, in its entirety aids Keltsu's staff in gaining a deeper understanding of womanhood and female-specific work.

Keywords: Womanhood, female-specific work, inequality, violence

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	6
2	TILAAJAN ESITTELY, TYÖN TARVE JA TAVOITTEET	8
	2.1 Tilaaajan esittely	8
	2.2 Tarve	8
	2.3 Tavoitteet	9
3	NAISEUS YHTEISKUNNASSA.....	10
	3.1 Naiseus.....	10
	3.2 Naisiin kohdistuva eriarvoisuus.....	11
	3.3 Naisiin kohdistuva väkivalta.....	12
4	NAISERITYINEN TYÖ.....	13
	4.1 Mitä nais erityinen työ on?	13
	4.2 Miksi nais erityistä työtä tarvitaan?	14
	4.3 Nais erityinen työ käytännössä	16
5	KEHITTÄMISTYÖNMENETELMÄT OPINNÄYTETYÖSSÄ.....	21
	5.1 Teemahaastattelu.....	21
	5.2 Menetelmän valinta.....	23
	5.3 Toteutus	23
6	OPINNÄYTETYÖN TULOKSET	26
	6.1 Naiseus ja itsetunto	26
	6.2 Hyvinvointi	28
	6.3 Keltsun toiminta.....	30

7	POHDINTA.....	34
	7.1 Johtopäätökset.....	34
	7.2 Kehittämishdotukset ja tilaajan palaute	36
	7.3 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus	39
	LÄHTEET	41
	LIITTEET	44
	Liite 1: Haastattelukysymykset.....	44
	Liite 2: Tutkittavan suostumuslomake	45

1 JOHDANTO

Naiserityisen työn tarve on tunnustettu monissa organisaatioissa, mutta sitä on tärkeä tehdä edelleen tunnetummaksi työmuodoksi. Useimmissa paikoissa palvelut ovat samanlaisia sekä miehille että naisille, vaikka kohderyhmänä he eroavat paljonkin toisistaan. Lähtökohtaisesti useat palvelut on suunniteltu miesten näkökulmasta. On tärkeää, että palvelut vastaavat apua tarvitsevan tarpeisiin. Tutkimukset osoittavat, että naisten erityispiirteet ja tuen tarve eroaa miehistä. (Lönnberg 2021.) Naiset kohdataan usein heidän rooliensa kautta, ja heihin kohdistuu yhteiskunnassamme runsaasti odotuksia. Nämä odotukset voivat liittyä esimerkiksi seksuaalisuuteen, ulkonäköön tai äitiyteen. Jotta nainen voi saada tarvitsemaansa tukea ja vahvistusta, tulee naisen kohdata aina yksilöllisesti, riisuttuna rooleistaan ja odotuksista. (Eskola 2020, 20; Jokinen, Raitakari & Ranta 2022, 77.)

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on tuoda nais erityinen työ osaksi Keltsun toimintaa tunnistamalla siellä käyvien naisten tarpeita, toiveita ja erityispiirteitä. Pysin selvittämään haastattelujen, aiempien tutkimusten sekä kirjallisuuden avulla, millaisia elementtejä tavoitteellinen naisten kanssa työskenteleminen vaatii ja kuinka heidän hyvinvointiaan voi parhaimmalla mahdollisella tavalla edistää. Tämän lisäksi tavoitteena on tunnistaa, millaiset tekijät ja toimet voivat auttaa Keltsussa käyviä naisia löytämään oman naiseutensa ja vahvistamaan sitä. Kun naisten kanssa tehtävästä työstä saadaan vaikuttavampaa, on hyvin mahdollista, että he sitoutuvat toimintaan vahvemmin. Naiserityiseen työhön panostaminen voi houkuttaa myös uusia naisia mukaan toimintaan.

Naiserityistä työtä on tutkittu ja hyödynnetty eritoten päihdetyössä sekä myöhemmin myös asunnottomuustyössä ja kriminaalihuollossa (Jokinen, Raitakari & Ranta 2022, 73). Tämän opinnäytetyön avulla pyrin viemään nais erityistä työtä heikommassa asemassa olevien naisten maailmaan, joilla haasteena voi olla niin päihdeet, mielenterveysongelmat, yksinäisyys, taloudelliset ongelmat kuin asunnottomuuskin. Usein haasteita on monilla elämän osa-alueilla. Opinnäytetyöni tilaajana toimii Keltsu, joka on yksi Sirkkulanpuiston toimintayhdistys ry:n hankkeista. Keltsun toiminta on suunnattu heikommassa asemassa oleville henkilöille. (Sirkkulanpuiston toimintayhdistys ry 2023.) Valtaosa Keltsun kävijöistä on miehiä. Naisia on ollut vaikeampi sitouttaa ja saavuttaa mukaan toimintaan. Tämä sekä oma kiinnostukseni nais erityi-

syyteen ja tasa-arvo kysymyksiin olivat syyt siihen, miksi päätin tehdä opinnäytetyöni naiseri-tyistä työstä. Myös tilaajan toiveena on saada lisää naisia Keltsun toimintaan ja ymmärtää pa-remmin heidän tarpeitaan. Asiaa on pohdittu Keltsussa paljon.

Opinnäytetyöni on toteutettu tapaustutkimuksena, ja tavoitteenani on luoda kehittämisideoita ja -ehdotuksia Keltsun toimintaan. Olen hyödyntänyt tiedonkeruumenetelmänä työssäni teema-haastatteluja, jotka toteutin neljän Keltsussa käyvän naisen kanssa. Haastattelut keskittyvät naisten hyvinvointiin, naiseuteen, itsetuntoon sekä Keltsun toimintaan. Käymme naisten kanssa läpi heidän naiseutensa matkaa sekä tuen tarpeita. Selvitän myös, kuinka hyvin he kokevat Keltsun toiminnan vastaavan tällä hetkellä heidän tarpeisiinsa. Kaikki tulokset haastatteluista löytyvät omasta luvustaan opinnäytetyön tuloksista.

Opinnäytetyöni alkaa esittelyllä, jossa esittelen työn tilaajan, työn tarpeellisuuden sekä tavoit-teet. Seuraavassa luvussa tarkastelen naiseutta yhteiskunnassamme ja nostan esiin naiseuteen liittyviä ongelmia, kuten naisiin kohdistuvan väkivallan. On tärkeää taustoittaa naisiin kohdis-tuvaa väkivaltaa sekä muita eriarvoisuutta lisääviä tekijöitä, jotta voimme syvällisemmin ym-märtää naiseriityisyyden tarpeellisuutta ja naisena olemisen moniulotteisuutta. Naisten koh-taama väkivalta ja häirintä ei koske vain pientä osaa naisväestöstä, vaan sitä on kohdannut yli puolet suomalaisista naisista (Naisten linja Suomessa ry 2023). Väkivalta ja seksuaalinen häi-rintä tai hyväksikäyttö ovat asioita, joihin heikommassa asemassa olevien naisten kanssa työs-kennellessä väistämättä törmää. Myös yhteiskunnan odotukset sekä naisiin kohdistuvat roolit varjostavat usein naisten kokonaisvaltaista hyvinvointia (Naisenväkivalta 2023).

Naiseuteen liittyvien yhteiskunnallisten ongelmien käsittelyn jälkeen avaan opinnäytetyössäni naiseriityistä työtä, sen tarpeellisuutta ja käytäntöjä. Tämän jälkeen siirryn kertomaan käyttä-mästäni lähestymistavasta ja tiedonkeruumenetelmästä. Esittelen omassa luvussaan opinnäyte-työni tulokset. Työ päättyy pohdintaosioon, jossa tiivistän työssä tekemiäni havaintoja sekä esittelen laatimani kehittämisehdotukset ja tilaajan palautteen. Tavoitteeni on, että opinnäyte-työni ei ainoastaan dokumentoi ja analysoi naiseriityisen työn nykytilaa vaan tarjoaa myös käy-tännön lähtökohdan tulevalle kehittämiselle naiseriityisen työn saralla.

2 TILAAJAN ESITTELY, TYÖN TARVE JA TAVOITTEET

2.1 Tilaajan esittely

Keltsu on yksi Sirkkulanpuiston toimintayhdistys ry:n hankkeista. Keltsun tarjoaman kohtaamispaikkatoiminnan tavoitteena on tarjota merkityksellistä toimintaa heikommassa asemassa oleville sekä lisätä heidän osallisuuttaan ja arjenhallintaansa. Tavoitteena on myös laajentaa asiakkaiden sosiaalisia verkostoja. Keltsun toiminta perustuu yhdenvertaisuuteen ja yhteisöllisyyteen. Keltsuun on tervetulleita kaikki, jotka kaipaavat esimerkiksi uusia ihmissuhteita ja mielekästä tekemistä arkeensa. Keltsun toiminta jakautuu muun muassa avoimiin aukioloihin sekä erilaisiin ryhmiin ja retkiin. Avointa aukioloa on kolmena päivänä viikossa. Avoimen aukiolon aikana toiminnot ovat hyvin vapaamuotoisia, ja tekemistä löytyy pelailusta lehden lukemiseen tai kahvitteluun. (Sirkkulanpuiston toimintayhdistys ry 2023.)

Avoimien aukiolojen ulkopuolella Keltsussa järjestetään erilaisia ryhmiä ja retkiä, joissa keskitytään esimerkiksi taiteeseen, luontoon tai ruoanlaittoon. Toiminnoissa kuunnellaan vahvasti kävijöiden toiveita, eivätkä aktiviteetit kustanna heille mitään. Keltsussa voi hoitaa myös virastoasioita niin puhelimitse kuin tietokoneella. Keltsu tarjoaa kävijöilleen asiointiapua ja tukea tärkeiden asioiden hoitamiseen, kuten lomakkeiden täyttämiseen tai yhteydenottoihin eri palveluihin. Apuna voi toimia joko työntekijä tai vapaaehtoinen. Vapaaehtoisilla on merkittävä rooli Keltsun toiminnassa, ja esimerkiksi monet ryhmät toimivat heidän ohjauksessaan. Palkattuja työntekijöitä on kaksi. Keltsun toimintaan osallistuminen ei edellytä päihteettömyyttä, mutta kaikille turvallisen olon takaamiseksi henkilöillä tulee olla niin sanottu ”ryhmäkunto”. Päihteiden nauttiminen Keltsussa ja sen toiminnoissa olemisen aikana on täysin kiellettyä, ja sen noudattamatta jättäminen on syy poistaa henkilö tilasta tai toiminnosta. (mt.)

2.2 Tarve

Keltsun toiminnoissa suurin osa kävijöistä on miehiä. Avoin aukiolo tai kaikille kävijöille avoimet ryhmät eivät ole kovinkaan naissensitiivisiä. Vaikka Keltsun ilmapiiri on lämmin ja hyväksyvä, monelle naiselle valtaosin miehistä koostuvassa porukassa voi olla hankalaa tuoda itseään ja tarpeitaan esille. Heidän on vaikeampi tulla kuulluksi. Useilla naiskävijöillä voi olla myös traumaattisia kokemuksia miehistä ja esimerkiksi päihdemaailmassa korostuvasta naisten alistamisesta. Harjoittelujeni aikana pohdimme usein työntekijöiden kanssa, kuinka Keltsu tavoitaisi ja houkuttelisi enemmän naisia ja kuinka heidät voisi sitouttaa toimintaan vahvemmin.

Tiedossa kuitenkin on, että kohderyhmään kuuluvia naisia löytyy varmasti nykyistä kävijämäärää enemmän.

Ennen harjoittelujani Keltsussa oli pidetty joitakin kertoja naistenpäiviä, jotka olivat olleet todella suosittuja. Näinä päivinä toiminnoissa oli ollut moninkertainen määrä naisia verrattuna normaaleihin, kaikille avoimiin päiviin. On siis selvää, että vain naisille suunnattu ohjelma vetää naiskävijöitä enemmän puoleensa. Huomasin harjoittelujeni aikana, että naiset hakeutuvat enemmän kahdenkeskisiin keskusteluihin ja oleskelevat usein pienemmissä porukoissa. Heidän äänensä jää helposti miesten alle. Näistä kaikista kokemuksista, keskusteluista ja havainnoista minulle syntyi ajatus nais erityyisen työn mahdollisuuksista Keltsussa. Ajatuksen tiimoilta karotoitin mielenkiintoa naisten ryhmälle, ja idea saikin kannatusta alleen. Ryhdyin pitämään ryhmää naisasiakkaiden toiveiden pohjalta. Ylivoimaisesti toivotuin toiminto oli keskusteleminen. Ryhmän pitäminen ja siellä esiin tulleet asiat antoivat niin minulle kuin työntekijöille varmistuksen siitä, että Keltsuun tarvitaan nais erityyistä työtettä ja toimintaa.

2.3 Tavoitteet

Työni tarkoitus on tuoda nais erityyisyys osaksi Keltsun arkea ja arvoja avaamalla sen tärkeyttä ja keinoja työntekijöille. Haastattelujen avulla pyrin selvittämään, millaista toimintaa Keltsun naisasiakkaat toivovat ja kokevat tarpeelliseksi. Lisäksi haastattelut sekä teoriapohja auttavat selvittämään, millaista tukea naiset tarvitsevat ja mitä heidän hyvinvointinsa edistäminen vaatii. On olennaista selvittää, millaisia erityispiirteitä työssä olisi tärkeää naisia kohtaan huomioida. Keltsun toiminta on suunnattu heikommassa asemassa oleville, ja asiakkaat kokevat lähtökohdaisesti huono-osaisuutta. Huono-osaisuutta on esimerkiksi resurssien vähäisyys tai hyvinvointivaje taloudellisella, terveydellisellä ja/tai sosiaalisella ulottuvuudella. Huono-osaisuudessa ei kuitenkaan ole kyse vain aineellisten resurssien puutteista, vaan sen ytimessä ovat myös monenlaiset muut hyvinvointia alentavat tekijät, jotka liittyvät muun muassa vaikutusvaltaan, koulutukseen sekä työ- ja asuntomarkkinoihin. (Zitting 2023.) Keltsussa käyvillä naisilla on usein taustallaan päihde- ja/tai mielenterveysongelmia tai muita hyvinvointia alentavia ongelmia, kuten taloudellista huolta tai yksinäisyyttä. Toiminnan vaikuttavuuden kannalta on tärkeää ymmärtää, millaisia ongelmia huono-osaisuutta kokevat naiset kohtaavat ja miten he näkevät naisetensa ja itsetuntonsa sekä niiden vahvistumista tukevat tekijät.

3 NAISEUS YHTEISKUNNASSA

3.1 Naiseus

Naiseutta ei voi normittaa, eikä naiseudelle ole yhtä oikeaa määritelmää, vaan se on yksilöllinen kokemus. Ajatus- ja käyttäytymismalleja ei voi selittää absoluuttisesti sukupuoleen perustuviksi, vaikkakin eroavaisuuksia sukupuolten väliltä löytyy paljon. (Uusikylä 2008, 234.) Naiseuden kokemukseen vaikuttaa hyvinkin moni asia, kuten kulttuuri, kasvatus, perhe, uskonto ja elinympäristö. Myös naisen yhteiskunnallinen ja yhteisöllinen asema vaikuttavat siihen, miten nainen kokee oman naiseutensa. (Code 2000, 121.) Naiseuteen liittyy myös paljon erilaisia rooleja, joissa naiseus koetaan hyvin eri tavalla. Näitä rooleja voivat olla esimerkiksi äiti, puoliso ja tytär. Elinympäristö muokkaa naiseuden kokemusta läpi elämän. (Naisenväkivalta 2023).

Äitiys on yhteiskunnassa arvostettu rooli, ja se liitetään helposti tärkeäksi osaksi naiseutta. Lapsettomat naiset voivat kokea itsensä vajavaisiksi ajatellessaan, etteivät he ole täyttäneet niin sanotusti naiselle kuuluvia velvollisuuksia. (Uusikylä 2008, 235.) Oma suhde naiseuteen voi olla koetuksella yhteiskunnan odotusten vuoksi. Naiseus sisältää todella paljon yhteiskunnallisia ja kulttuurisia normeja, jotka laittavat naisen miettimään, miten hän täyttää naisen roolin kunnolla. Nämä odotukset tuntuvat muuttuvan hitaammin kuin kulttuuri ja yhteiskunnallinen elämä kokonaisuudessaan. (Gordon, Kivimäki, Nikunen & Pirinen 2001.)

Naiseuteen kohdistuvat roolit ja odotukset yltävät myös työelämään. Esimerkiksi johtoasemaan nouseva nainen nähdään helposti uhkana miehille ja heidän egoilleen. Yhteiskunta ja työelämä ovat hyvin miesorientoituneita, mikä johtaa siihen, että naisten potentiaali jää usein hyödyntämättä. Nämä odotukset ja asenteet voivat vaikuttaa naisten ammatinvalintaan ja kouluttautumiseen. Vanhoista, haitallisista rooliodotuksista on tärkeää päästä eroon, jotta naiset käyttäisivät kapasiteettiaan ja kykyjään entistä tehokkaammin. (Uusikylä 2008, 234-235.)

Naisiin kohdistuvia rooleja ja odotuksia pyritään purkamaan muun muassa feminismin avulla. Feminismi tarkoittaa sellaista yhteiskunnallista ajattelutapaa tai analyysia, jossa kiinnitetään huomiota sukupuolittuneisiin valtasuhteisiin sekä niiden vaikutuksiin ihmisten elämässä sekä yhteiskunnassa. Feminismillä pyritään purkamaan sukupuoleen perustuvia, rajoittavia tai syrjiviä normeja ja rakenteita. Feminismiä määritellään lukuisin eri tulkinnoin, minkä vuoksi femi-

nismeistä puhutaan usein monikossa. Yllä mainittujen asioiden lisäksi feministisessä analyysissä pyritään tarkastelemaan ja purkamaan myös muita yhteiskunnallisia valtasuhteita. (THL 2022.)

3.2 Naisiin kohdistuva eriarvoisuus

Suomessa sukupuolten välisestä tasa-arvosta säädetään laissa (609/1988). Laki kieltää syrjinnän sukupuolen, sukupuoli-identiteetin ja sukupuolen ilmaisun perusteella lähes kaikilla elämän osa-alueilla. Myös perustuslakimme määrittää, ettei ketään saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa sukupuolen perusteella eriarvoiseen asemaan. Sukupuolten tasa-arvo pitää sisällään eri sukupuolten tasapuoliset oikeudet sekä mahdollisuudet. Myös lopputulosten, kuten päätösten, on oltava tasa-arvoisia, kaikkien sukupuolten kannalta mahdollisimman oikeudenmukaisia. (Tane 2023.)

Kaikesta huolimatta naisiin kohdistuu epätasa-arvoa sekä tiettyjä odotuksia, jotka pitävät pintansa vielä tämän päivän Suomessakin. Esimerkiksi päävastuu kotitaloustöistä ja lasten hoidosta on edelleen naisilla. (Närvi & Teräsaho 2019, 20.) Tasa-arvoon ja sen edistämiseen suhtaudutaan Suomessa ylpeydellä ja myönteisesti, mutta käytännössä sen vastustaminen on yhä yleistä. Silloin kun puhutaan tasa-arvopoliittisista toimenpiteistä eikä pelkästään tasa-arvosta arvona, herättää se huomattavasti ristiriitaisempia tunteita. Tästä hyvä esimerkki on vuonna 2018 alkanut keskustelu raiskauslainsäädännön muuttamisesta suostumusperäiseksi. Keskustelu aiheen ympärillä oli kaukana yksimielisyydestä. (mt., 24-25.)

Sukupuolten epätasa-arvo näkyy selkeästi myös työelämässä, ja tasa-arvoa edistäviin toimenpiteisiin suhtaudutaan vastustuksella. (mt., 25.) Työmarkkinat ovat segregoituneet eli jakautuneet voimakkaan sukupuolittuneesti. Palkkaero sukupuolten välillä on yhä merkittävä, ja myös naisten eläkkeet ovat keskimääräisesti miesten eläkkeitä pienempiä. Naisten osuus johtotehtävissä on pienempi kuin miesten, vaikka työikäisten naisten koulutustaso on korkeampi. Sukupuolittuneesti jakautuneet työmarkkinat vaikuttavat palkkaeroon. Usein naisvaltaisilla aloilla on matalampi palkka, ja naiset etenevät harvemmin johtotehtäviin. Naiset työskentelevät myös miehiä useammin osa-aikaisissa sekä määräaikaisissa työsuhteissa, mikä ei useinkaan ole työntekijän oma valinta. Määräaikaiset työsuhteet heikentävät naisten palkkakehitystä. Kautta aikain naisten urakehitykseen on vaikuttanut myös epätasainen hoitovastuun jakautuminen sekä pitkät perhevapaat. Äidit käyttävät suurimman osan perhevapaista. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2016.)

3.3 Naisiin kohdistuva väkivalta

Naisiin kohdistuva väkivalta on laaja-alainen ongelma Suomessa. Lähes joka kolmas nainen Suomessa on kokenut fyysistä ja/tai seksuaalista väkivaltaa parisuhteessa. Kaiken kaikkiaan fyysistä väkivaltaa, häirintää tai seksuaaliväkivaltaa on kohdannut yli puolet naisista. Häirintä ja väkivalta ovat sukupuolittuneita ilmiöitä. Tyypillisimmin naiset kokevat väkivaltaa kotona tai muissa yksityisissä tiloissa, työpaikalla ja nykyään enenevässä määrin myös verkossa. Miehiin kohdistuva väkivalta tapahtuu yleisimmin julkisissa paikoissa, ja tekijä on hyvin usein toinen mies. On tiedossa, että toistuvan ja uusiutuvan väkivallan riski parisuhteissa on useammin naisilla kuin miehillä. Taustalla naisiin kohdistuvassa väkivallassa sekä sen yleisyydessä on naisen alisteinen asema suhteessa mieheen. Asemaan vaikuttavat niin kulttuurilliset seikat kuin fyysisen voiman erot. (Naisten linja Suomessa ry 2023.)

Naisiin kohdistuvaa väkivaltaa tapahtuu kaikissa sosioekonomisissa asemissa (mt.). Naiset kokevat runsaasti väkivaltaa niin päihdekeskeisessä ja rikollisuutta sisältävässä elämäntavassa kuin miesvaltaisissa uskonnollisissa yhteisöissä ja omissa kodeissaan (Virokannas & Väyrynen 2013, 13.) Päihteiden käyttö kasvattaa väkivallan riskiä. Lähisuhteissa alkoholi liittyy jopa puoleen väkivaltatapauksista. Sekä uhrin että tekijän päihtymys lisää riskiä vakaville vammoille ja pahoinpitelyn seurauksena tapahtuvalle kuolemalle. (Lydén 2010, 25.) Vuosittain Suomessa kuolee noin 20 naista nykyisen tai entisen kumppaninsa surmaamana (Naisten linja Suomessa ry 2023).

Naisiin kohdistuva väkivalta on sukupuoleen perustuvaa syrjintää. Sen vaikutukset ulottuvat laajalle: pelko väkivallasta kaventaa naisten elämää, loukkaa heidän itsemääräämisoikeuttaan ja heikentää heidän osallistumismahdollisuuksiaan yhteiskunnassa. (Amnesty International 2023.) Väkivallan eri muotoja ovat esimerkiksi taloudellinen väkivalta, seksuaalinen väkivalta, henkinen ja fyysinen väkivalta, ihmiskauppa, vaino, seksuaalinen häirintä, seksistinen vihapuhe, silpominen ja digitaalinen väkivalta. Haavoittuvassa asemassa olevat naiset ovat suuremmassa riskissä joutua väkivallan kohteeksi. Väkivallan riski on kohonnut esimerkiksi seuraavilla haavoittuvassa asemassa olevilla naisilla: vammaiset naiset, sairaat tai päihderiippuvuudesta kärsivät naiset, seksuaalivähemmistöön kuuluvat naiset, ikääntyneet naiset, rodullistetut naiset, nuoret naiset, rikoksiin syyllistyneet naiset sekä romaninaiset. (Naisten linja Suomessa ry 2023.)

4 NAISERITYINEN TYÖ

4.1 Mitä nais erityinen työ on?

Naiserityisen työn tarkoituksena on tuoda esille sukupuolen merkitys. On tärkeää tunnistaa muun muassa erilaiset haasteet, jotka syntyvät naisiin kohdistuvista rooliodotuksista. Erityisen tärkeää nais erityisessä työssä on luottamusta rakentavan turvallisuuden luominen, avoin vuorovaikutus sekä vertaistuki. Näiden toteutuessa nainen voi kokea tulleen kuulluksi ja nähdyksi kaikkine tarpeineen. (Naistenkartano 2023.) Vertaistuki auttaa tutkitusti vähentämään esimerkiksi leimautumisen ja ahdistuksen tunnetta, yksinäisyyttä ja omaan elämäntilanteeseen liittyviä pelkotiloja. Se vahvistaa hyväksytyksi tulemisen tunnetta, on voimaannuttavaa ja tarjoaa usein ymmärrystä, jota on vaikea ilmaista pelkin sanoin. Sen avulla asioille voi avautua aivan uudenlaisia näkökulmia. (Backström 2023.)

Naiserityistä työtä voi mukauttaa monenlaisissa elämäntilanteissa elävien naisten tueksi ja hyvinvoinnin vahvistamiseksi. Omaksumalla nais erityisen työotteen synty edellytykset vaikuttavaan ja laadukkaaseen toimintaan. (Naistenkartano 2023.) Naisten kuntoutumisen edistämiseksi on tärkeää tunnistaa ja huomioida naiseuden moninaisuus, naisidentiteetin ristiriidat sekä yhteiskunnalliset rakenteet, jotka vaikuttavat naisten elämään. Naistyössä on usein tärkeää tarkastella myös naisasiakkaan ja naistyöntekijän välistä suhdetta. (Lehtonen, Pöyhönen & Talvensaari 2020a, 4.)

Naiserityisen työn lähtökohtana on kohdata naiset yksilöinä eikä rooleissaan, kuten puolisona tai äitinä. Työssä huomioidaan naiseuden monimuotoisuus, eikä naisten oleteta jakavan samantilaista kokemusta naiseudesta. Naiset hyötyvät voimaannuttavasta toiminnasta, ja sen avulla naisia voidaan auttaa tunnistamaan omat tarpeensa. Kun kapasiteetti omien tarpeidensa tunnistamiseen ja osoittamiseen kasvaa, ovat ratkaisut ongelmiin yleensä kestävämpiä. Vastuu ja valta omasta elämästään on tärkeää osoittaa naiselle itselleen, mikä ei kuitenkaan poista tuen antamista. Vaikutusvallankokemus omasta elämästä saa naisen työskentelemään toipumisensa ja eheytyksensä eteen. (mt., 6.)

Naiserityisessä työssä traumatyön ja väkivaltatyön osaaminen on usein tärkeää, sillä monilla naisilla on taustallaan traumoja tai väkivaltaisia kokemuksia. Tällaiset kokemukset voivat rikkoa naiseutta. Naiserityinen työskentely on pääosin voimavaralähtöistä, ja se painottuu usein itsetunnon ja itsemyötätunnon kohentamiseen, omien rajojen asettamisessa tukemiseen, omasta

hyvinvoinnista huolehtimiseen sekä toivon luomiseen. Tällaisten asioiden vahvistaminen on parhaimmillaan korjaavaa ja eheyttävää. Muutoksessa tukevia asioita ovat esimerkiksi aiemmin mainittu vertaisuus sekä lisääntyvä osallisuus ja aktiivisuus. (Lehtonen 2021.)

4.2 Miksi nais erityistä työtä tarvitaan?

Tietyissä marginaaliin sijoittuvissa hyvinvointipalveluissa naisia voidaan pitää näkymättömänä vähemmistönä, jota ei ole otettu erityisesti huomioon. Marginaalisuudella viitataan esimerkiksi köyhyyttä, mielenterveys- ja päihdeongelmia, asunnottomuutta tai väkivaltaa kokeviin naisiin. Palveluidentuottajat eivät pohdi tarpeeksi, miksi ja millaista nais erityistä tukea naiset tarvitsevat. Palvelujärjestelmät on usein suunniteltu miesten tarpeista käsin. (Jokinen, Raitakari & Ranta 2022, 73-74.) Naiset saattavat eri syistä myös vältellä palveluiden piiriin hakeutumista, ja he voivat yrittää salata ongelmiaan ja elämäntilanteensa ammattilaisilta. Syynä voi olla esimerkiksi huonot kokemukset, pelot seuraamuksista, kuten lapsen menettäminen tai aiempi avun ja tuen epääminen. Siksi on todella tärkeää, että tarjolla on myös matalankynnyksen nais erityisiä palveluita. (mt., 78.)

Huono-osaiset naiset kokevat yhteiskunnassa vahvaa stigmatisointia, millä tarkoitan tässä opinäytetyössä kielteistä mielikuvaa, joka ihmiseen liitetään muun muassa mielenterveys- ja päihdeongelmien vuoksi. Stigma voi ilmetä syyllistämisenä, ennakkoluuloina sekä syrjivänä ja epäoikeudenmukaisena kohteluna. (Lehtonen, Pöyhönen & Talvensaari 2020a, 4; Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2023.) Esimerkiksi naisten päihteiden käyttöön liittyy paljon moraalisia kannanottoja ja mielipiteitä. Naiset joutuvat kantamaan syyllisyyttä paitsi ongelmistaan, kuten päihteiden käytöstä tai mielenterveysongelmista, myös siitä, etteivät he täytä yhteiskunnan asettamia rooleja ja odotuksia. Naisille on tärkeää tarjota pitkäaikaista, juuri naisille räätälöityä, sukupuolierityistä tukea. Tämä edesauttaa heidän toipumisestaan ja eheytymistään. (Lehtonen, Pöyhönen & Talvensaari 2020a, 4.)

Naisille suunnattu toiminta mahdollistaa esimerkiksi herkkien ja traumaattisten kysymysten ja monimutkaisten psykososiaalisten ongelmien, kuten väkivallan tai hyväksikäytön, käsittelyn. (mt., 4.) Nainen voi tarvita tukea myös oman identiteettinsä luomiseen tai sen löytämiseen päästäkseen pois itseä leimaavasta identiteetistä. Tällaisia identiteettejä voivat olla esimerkiksi päihderiippuvainen tai asunnoton. (Lehtonen 2021.) Identiteetti on ihmisen yksilöllinen käsitys omasta itsestä. Kun ihminen omaa kypsän ja vahvan identiteetin, hän kokee pystyvänsä toteuttamaan itseään ja elämään omannäköistään elämää ollen sovussa itsensä, ajatustensa, arvojensa

ja valintojensa kanssa kaikilla elämän osa-alueilla. Tämän saavutettuaan identiteetistä löytyy myös muutoksensietokykyä ja joustavuutta. (Verner 2023.)

Joskus ihmisellä voi olla niin kutsuttu omaksuttu identiteetti, jolloin elämä rakentuu lähinnä muiden ihmisten toiveiden ja odotusten suorittamisen ympärille. Tällöin ihminen tekee pääosin kyseenalaistamatta sen, mitä häneltä odotetaan tai mitä hänen pyydetään tekävän. (mt.) Onkin tärkeää arvioida, kenen odotuksista tai sanoista identiteetti on muodostunut. Monilla naisilla omaan identiteettiin liittyy häpeää ja epäonnistumisen tunnetta. Teot ovat voineet olla ristiriidassa oman arvomaailman kanssa, jolloin identiteetti voi tuntua rikkonaiselta. (Lyden 2010, 15-16.) Identiteetin löytämistä ja luomista tukee naisen kohtaaminen nimenomaan naisena, ei mielenterveyskuntoutujana, äitinä tai päihderiippuvaisena (Lehtonen, Pöyhönen & Talvensaari 2020a, 11).

Naiserityisessä työssä pyritään kokonaisvaltaiseen hyvinvoinnista huolehtimiseen. Useat naiset ovat äitejä, mikä johtaa välillä siihen, että äidin omat tarpeet omana itsenään jäävät helposti jalkoihin naista tuettaessa. Äitiys liitetään yhteiskunnassa usein osaksi naiseutta, olipa nainen äiti tai ei. On tärkeää kohdentaa tuki suoraan naiselle itselleen eikä perustaa sitä vain hänen rooliinsa hoivaajana. Osa esimerkiksi päihdehaittoja kokevista naisista kokee olevansa niin vastoin naiseuteen liittyviä normeja, etteivät he tunnista omaa naiseuttaan. (mt., 5.) Nainen tulee kohdata vapaana rooleistaan, mutta on tärkeää ymmärtää erilaisten suhteiden merkityksellisyys naisille. Näitä suhteita voi olla esimerkiksi suhde lapsiin, miehiin, itseensä ja toisiin naisiin. (Jokinen, Raitakari & Ranta 2022, 75.)

Naisten päihde- ja mielenterveysongelmat ovat usein seurausta kasautuneista sosiaalisista ongelmista, vaikeasta elämäntilanteesta, traumaattisista kokemuksista sekä kulttuurisista ja yhteiskunnallisista odotuksista, jotka kohdistuvat naisiin. Elämänlaadun parantaminen, osallisuuden ja voimaantumisen kokemukset, sosiaalisen toimintakyvyn vahvistaminen ja sosiaalisten ongelmien lievittyminen ovat keskiössä naisen eheytyksen tiellä. Naisen tilanteen ymmärtämisen kannalta voi olla tärkeä tarkastella naisen perhettä ja kasvuympäristöä koskevia tekijöitä ja kokemuksia sekä verkostojen merkitystä, jolloin voidaan löytää kytköksiä psykiatriin ongelmiin tai päihdeongelmaan. (Lehtonen, Pöyhönen & Talvensaari 2020a, 6.)

Naisten kanssa työskennellessä törmätään usein siihen, ettei naiset sitoudu palveluihin. Tämän voi ajatella niin, että harva sitoutuu palveluun, josta ei tunne saavansa tarvitsemaansa tukea ja

apua. Keskeinen kysymys naisten näkökulmasta onkin, että millaisesta palvelusta ja toiminnasta he kulloinkin hyötyvät ja kuinka se edistää heidän hyvinvointiaan. Näistä seikoista tulee keskustella naisten kanssa, jotta toiminta kohtaa mahdollisimman hyvin heidän tarpeensa. Toipuessa esimerkiksi päihteidenkäytöstä naiset tarvitsevat pitkäkestoista tukea. Päihdemaailmassa naiset altistuvat monille haavoittaville kokemuksille, ja usein psyykinen osa-alue eheytyy hitaimmin. Ikävien kokemusten käsittely on tärkeää kokonaisvaltaisen toipumisen kannalta. Jotta nainen voi eheytyä, on tärkeää tukea häntä löytämään oma naiseutensa ja auttaa ymmärtämään siihen liittyviä seikkoja. (mt., 7-9.)

4.3 Naiserityinen työ käytännössä

Naiserityisessä työssä toiminnan keskipiste on itsetunnon parantamisessa, oman naiseuden työstämisessä ja itsensä hyväksymisessä. Tavoitteena on vahvistaa sosiaalista toimintakykyä ja turvallisuuden tunnetta sekä lisätä osallisuutta ja hyvinvointia. Naiserityisen työotteen keskiössä ovat naiseus ja nainen, ja painotus on naisille tärkeissä ja sensitiivisissä teemoissa. Sen lisäksi on olennaista huomioida myös naisten fysiologiset ja sosiaaliset tarpeet. Työskentelyn tulee rakentua nais erityisten teemojen ympärille. Näitä teemoja ovat esimerkiksi seksuaalisuus, rajat, sosiaaliset suhteet, häpeän ja syyllisyyden tunteet, itsetunto sekä väkivalta. (Lehtonen, Pöyhönen & Talvensaari 2020a, 10.)

Yksi hyödyllisistä nais erityisen työn ulottuvuuksista on kehollisuus ja siihen kohdentuva työskentely. Usein henkinen pahoinvointi voi ilmetä myös fyysisinä oireina, jolloin kehollisuuden hyödyntäminen työskentelyssä on tärkeä osa kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukemista. Myös vääristynyt suhde omaan kehoon ja kehosta huolehtimisen laiminlyönti liittyvät olennaisesti kehollisuuteen. Kehollisesta työskentelystä hyötyy varmasti jokainen nainen, mutta erityisen tärkeää se on haavoittavia kokemuksia omaaville naisille. Näitä kokemuksia voi olla esimerkiksi väkivalta ja seksuaalinen hyväksikäyttö. Tällaisissa tilanteissa kehollisella työskentelyllä voidaan pyrkiä esimerkiksi fyysisen kosketuksen turvallisuudentunteen lisäämiseen. (Jokinen, Raitakari & Ranta 2022, 75.)

Naiserityisessä työskentelyssä on tärkeää huomioida asiakkaan ja työntekijän sukupuoli; kohtaamisen on useimmissa tapauksissa hyvä tapahtua naiselta naiselle. Toisaalta esimerkiksi oma äitisuhde voi olla monella naisella ongelmallinen ja suhde muihin ympärillä oleviin naisiin täynnä pettymyksiä, kilpailua ja epäluuloa. Tällaisessa tilanteessa miestyöntekijä voidaan ko-

kea jopa turvallisemmaksi kuin nainen. Naisiasiakas voi hyötyä merkittävästi turvallisesta suhteesta miespuoliseen työntekijään erityisesti silloin, jos hänellä on aiempaa kokemusta miesten tekemästä väkivallasta tai muusta kaltoinkohtelusta. (Lydén 2010, 8.) On kuitenkin totta, että sama sukupuoli edistää asiakasprosessia, sillä se lisää luottamusta ja ymmärrystä. Huomioitavaa kuitenkin on, ettei ole automaatio, että naistyöntekijä olisi työskentelyä tukeva elementti. (Lehtonen, Pöyhönen & Talvensaari 2020a, 10.)

Naistyöntekijän omat kokemukset ja käsitykset naisen elämästä eivät saa muodostua normiksi, vaan naistyöntekijällä tulee olla taitoa antaa tilaa asiakkaan omanlaiselle tavalle olla nainen. Hän voi kuitenkin toimia asiakkaalle eräänlaisena peilinä niin, että naiseuden moninaisuus säilyy. Pohtiessa ja sanoittaessa naiseutta on todella tärkeää huomioida, että tapoja olla nainen on yhtä monta kuin on naisiakin. Kohtaamisessa keskitytään tekijöihin, jotka yhdistävät työntekijän ja asiakkaan naisina, eikä tekijöihin, jotka erottavat heitä. Työotteessa painotetaan jaettua naiseutta ja tasa-arvoista kohtaamista. Punaisena lankana tulisi olla ymmärrys sukupuolen merkityksestä ja sen vaikutuksesta eri rooleihin ja normeihin. Vahvaa vastakkainasettelua ja hierarkkisia asetelmia tulee välttää, ja sen sijaan työotteen tulee olla kunnioittava, identiteettiä vahvistava sekä voimaantumista tavoitteleva. (mt., 11.)

Toiminnassa tulee edetä oikea-aikaisesti niin, että huomioidaan asiakkaan valmius teemojen käsittelyyn. Oman naiseuden työstäminen onnistuu parhaiten silloin, kun esimerkiksi päihdetömyys on kestänyt jo jonkin aikaa eivätkä ongelmat ole enää niin akuutteja. Toipumisen myötä naiseuden teemoille avautuu tilaa ja tarvetta. Akuuteissa tilanteissa olevien naisten kanssa työskennellessä perustarpeisiin vastaaminen sekä esimerkiksi päihdehoidon, sosiaalisen ja taloudellisen tuen turvaaminen on ensisijaista. Naiserityisen työn oikea-aikaisuutta on hyvä arvioida yksilöllisesti. Työn keskeiset elementit, kuten naisena kohtaaminen, riittävä osaaminen, turvallisuus ja vertaistuki, voivat olla kuitenkin merkityksellisiä riippumatta naisen elämäntilanteesta. On tärkeää tunnistaa, millainen tuki hyödyttää naista eniten omassa tilanteessaan, jotta hänen tarpeensa tulevat aidosti kuulluiksi ja huomioituiksi. (mt., 11.)

Työntekijän tulee olla aidosti kiinnostunut nais erityisyydestä ja ymmärtää naiseuden moninaisuus sekä sukupuolen ja naistyön erityispiirteet. On tärkeää, että työntekijällä on kyky ymmärtää naiseuden vahvistuminen osana eheytymistä. Työotteessa vaaditaan työntekijältä normaalia enemmän työskentelyä oman naiseutensa ja itsensä kanssa. Tämä korostuu erityisesti herkkien aiheiden, kuten seksuaalisuuden, rajojen ja väkivallan kokemusten käsittelyssä. Työn-

tekijän on oltava tietoinen omasta naiseuden mallistaan, hyväksyttävä itsensä naisena ja tiedostettava omat puutteensa ja sokeat pisteensä. Työntekijän on oltava avoin erilaisille tavoille olla nainen. Vaikka työotteessa puhutaan naisena kohtaamisesta ja jaetusta naiseudesta, se ei merkitse sitä, että työntekijän tulisi siirtää omia haasteitaan asiakkaan taakaksi. Työntekijän onkin tärkeää harkita etukäteen, mitä ja kuinka paljon omasta itsestään on rakentavaa jakaa asiakkaan kanssa. Työntekijän oman naiseuden ja ammatti-identiteetin tiedostaminen ja vahvistaminen on olennaista ammatillisen kasvun mahdollistamiseksi. (mt., 12.)

Tilalla on äärimmäisen suuri merkitys työskenneltäessä naisten kanssa. Mikäli on mahdollista, naisiasiakkaat tulisi tavata ympäristössä, jossa ei ole samanaikaisesti miehiä. Erityisesti vertaisryhmätoiminnassa naisille varattu tila on ensisijaisen tärkeä ryhmän onnistumisen kannalta. Monilla muun muassa päihdemaailmassa eläneillä naisilla on kokemuksia esimerkiksi miesten tekemästä väkivallasta. Tässä tilanteessa naistyöntekijä ja vain naisille tarkoitettut tilat sekä ryhmät koetaan turvallisemmiksi kuin sekaryhmät. Mikäli työntekijä tai ryhmän ohjaaja ei kiinnitä asiaan erityistä huomiota, miehet voivat ottaa toiminnassa suuremman tilan kuin naiset. (Lydén 2010, 8.) Vaikka tilat tuntuisivat työntekijästä neutraaleilta ja turvallisilta, on tärkeää asettua niiden naisten asemaan, jotka ovat saattaneet kokea traumaattisia kokemuksia. On olennaista tarkastella tiloja siitä näkökulmasta, mahdollistavatko ne naisille koetun turvallisuuden tunteen. Saman sukupuolen edustajien välille rakentuva vuorovaikutussuhde luo turvallisuuden tunnetta, ja se on välttämätön edellytys vaikeiden asioiden käsittelylle ja vahvistumiselle. (Lehtonen, Pöyhönen & Talvensaari 2020a, 13.)

Nais erityisen työn vaikuttavuuden kannalta on tärkeää tarjota naisille vertaistoimintaa, jotta he voivat jakaa kokemuksiaan ja naiseuttaan. Ryhmän ja kokemusten ei tule olla homogeenisiä, sillä usein erilaiset kokemukset antavat uusia näkökulmia. (mt., 13.) Vertaistoiminta perustuu kokemustietoon, ja sen pääasialliset elementit ovat kuunteleminen ja kertominen. Kun ihmisillä on jostakin samankaltainen kokemus, se mahdollistaa toisen tarinan ymmärtämisen. Parhaimmillaan yhdessä jaettu kokemus luo vahvan ymmärretyksi tulemisen tunteen, joka voi helpottaa kokemuksesta selviämistä tai sen kanssa elämistä. (Terveyskylä 2022.) Vertaistuen rinnalle on tärkeää lisätä ammatillisia rakenteita ja suunnitelmallinen ohjelmarunko, jotta tavoitteisiin päästään paremmin (Lehtonen, Pöyhönen & Talvensaari 2020a, 13).

Nais erityinen työ on otettu paikoin osaksi eri palveluita, ja sitä sovelletaan esimerkiksi päihde-työssä, vankiloissa ja asunnottomuustyössä. Suosittu muoto nais erityisen työn toteuttamiseen

on erilaiset ryhmätoiminnot. Esimerkiksi kirkkopalvelut hyödyntää nais erityistä työtä järjestämällä naisille päihteettömyyttä tukevaa KoKoNaiset-ryhmätoimintaa (Kirkkopalvelut 2021). Toiminta on ammattilaisohjattua, naiseutta vahvistavaa sekä nais erityiset elementit huomioivaa. Ryhmän tavoitteena on vahvistaa sosiaalista pääomaa, koettua naiseutta sekä naisten voimavaroja. Tämä auttaa päihteistä toipumista ja edistää hyvinvointia. (Lehtonen, Pöyhönen & Talvensaari 2020b, 4.)

Päihdepalveluissa tapahtuvassa yksilötyössä naisten kanssa tehtävä työ pitää sisällään muun muassa seksuaalisuuden ja väkivaltakokemukset. Päihteillä on suuri vaikutus seksuaaliseen hyvinvointiin sekä toimintakykyyn. Päihdetyön asiakkaat ovat usein kokeneet myös seksuaalista väkivaltaa ja kaltoinkohtelua, jotka ovat toipumisen kannalta todella tärkeää ottaa puheeksi. Tällaiset asiat tulee kuitenkin hoitaa erittäin sensitiivisesti, ja asiakkaalle täytyy antaa mahdollisuus jättää vastaamatta epämiellyttäviin kysymyksiin. Keskusteluun vaikeista asioista voi rohkaista pikkuhiljaa. Ehkäisystä puhuminen ja siinä neuvominen ovat myös tärkeä osa naisen seksuaaliterveyttä. Ei toivotut raskaudet ja seksitaudit ovat usein päihdetyössä asioivien naisten mielen päällä. (Lyden 2010, 31-32.)

Myös joissakin vankiloissa on herätty nais erityisen työn tarpeellisuuteen. Vankilat ovat hyvin miehisiä toimintaympäristöjä, ja vankiloiden toiminta on suunniteltu ensisijaisesti miehiä ja heidän tarpeitaan ajatellen. Rikosseuraamuslaitos toteutti sisäisen Naisvankiselvityksen vuonna 2020. Tämä selvitys toi esiin vankilamaailmassa vallitsevan naisten eriarvoisuuden suhteessa miesvankeihin. Kun vankeinhoitoa on kehitetty tai uusia toiminta-, turvallisuus- tai tilaratkaisuja pohdittu, naisvangit ovat jääneet uudistuksissa syrjään. (Laakkonen 2021.) Henkilöstön nais erityinen osaaminen todettiin puutteelliseksi. Naisvangeilla on usein taustallaan kokemuksia väkivallasta ja seksuaaliväkivallasta, ja näiden aiheiden systemaattinen käsittely ja puheeksi ottaminen koettiin riittämättömäksi. (Rikosseuraamuslaitos 2020.)

Yksi keskeisimmistä kehittämistarpeista oli naisvankipaikkojen sijoittelu. Nykyinen malli, jossa vangit on hajautettu, havaittiin selvityksessä haasteelliseksi. Ratkaisuksi ehdotettiin naisvankipaikkojen keskittämistä, mikä parantaisi naisvankien turvallisuutta ja auttaisi monipuolista toimintojen. (mt.) Selvityksestä nousseista kehittämissuunnitelmista lähti liikkeelle Rikosseuraamuslaitoksen Naisvankiprojekti, jonka kesto on vuodesta 2021 vuoden 2023 loppuun. Projektin tavoitteena on lisätä nais erityisiä toimintatapoja naisvankiloihin ja naisvankiosastoille sekä kehittää vankiloiden johtamista nais erityisyyden huomioivaksi. (Laakkonen 2021.)

Naiserityinen työ vankiloissa on yksinkertaisuudessaan sitä, että kaikessa vankilan toiminnassa huomioidaan naisvankien erilaiset tarpeet. Naiserityistä työtä tehdään etenkin jokapäiväisessä vuorovaikutuksessa, lähellä vankia. Naisvankien erityiset tarpeet voivat liittyä muun muassa aiempaan traumataustaan, perhetyöhön sekä mielenterveys- ja päihdeongelmiin. Naisvangeille on usein ensisijaisen tärkeää luoda ja ylläpitää suhdetta lapsiin. Lisäksi työllistymisen, kuntoutumisen tai oppimisen tarpeet voivat olla erilaisia kuin miesvankien tarpeet. Päihde- ja terveydenhuoltopalvelut ovat tärkeitä naisille. On tunnistettu, että naisten terveydenhuollon tarpeet liittyvät usein esimerkiksi seksuaali- ja raskausterveyteen sekä mielenterveyteen. Sukupuolen ja siihen liittyvien erityispiirteiden huomioiminen vankiloissa ja koko rikosseuraamusallalla edellyttää pitkäaikaista kehitystyötä. (mt.)

Naiserityisen työn osaamiselle on kysyntää myös asunnottomuustyössä. Vuonna 2021 23 % kaikista asunnottomista oli naisia, mikä tarkoittaa 891 asunnottomuutta kokevaa naista. 321 heistä oli pitkäaikaisasunnottomia. Tilastoihin ei saatu mukaan piiloasunnottomuutta, eikä niissä huomioida sukupuolen moninaisuutta, vaan tilastot perustuvat juridiseen sukupuoleen. On myös mahdollista, että nainen on asunnollinen asunnoton, mikä tarkoittaa, ettei oma koti ole turvallinen paikka asua tai asuntoa hallinnoi joku muu henkilö kuin nainen, jonka nimissä se on. Asunnottomien naisten kokemuksissa esiintyy usein häpeä ja turvattomuus. (Varonen 2022.)

Naiserityisen asunnottomuustyön on vaikuttavuuden lisäämiseksi tärkeää pitää sisällään sekä asunnottomuus- että väkivaltatyötä, mikä on hyvä huomioida työntekijöiden osaamisessa. Asunnottomista naisista 95 % on kohdannut väkivaltaa. Traumojen vaikutukset ovat tärkeitä ymmärtää. Naisen tilanne tulee huomioida kokonaisvaltaisesti eikä yksittäisten ongelmien kautta. Turvan tarjoaminen ja luottamuksellisuuden säilyttäminen on tärkeää. Naisten asunnottomuuden vähentämiseksi ja ennalta ehkäisemiseksi on tärkeää lisätä hajautettuja asumisratkaisuja ja turvata asumisen onnistumista. Kokemusasiantuntijatyöskentelyä on syytä vahvistaa. (Naiserityinen asunnottomuustyö 2019.)

5 KEHITTÄMISTYÖN MENETELMÄT OPINNÄYTETYÖSSÄ

Kehittämiskohteelle on monia erilaisia lähestymistapoja. Ennen kuin valitsee kehittämistyössä käytettävän menetelmän, on hyvä pohtia, mistä lähestymistavasta alkaa suunnittelemaan kehittämistyötään. Lähestymistapa ohjaa tutkijaa myös menetelmän valinnassa, vaikkakin lähes kaikki menetelmät sopivat mihin tahansa lähestymistapaan. Hyvä esimerkki kaikkiin lähestymistapoihin soveltuvasta menetelmästä on erilaiset haastattelut. Lähestymistavan valinta ei ole aina yksinkertaista, eikä sen määrittämisen tule olla liian mustavalkoista. On tavallista, että kehittämistyössä on viitteitä useammasta lähestymistavasta. (Ojasalo, Moilanen & Ritakoski 2015, 51.)

Tämän opinnäytetyön lähestymistapa on lähimpänä tapaustutkimusta (case study). Tapaustutkimus toimii hyvin kehittämistyön lähestymistapana silloin, kun tavoitteena on tuottaa kehittämisideoita ja -ehdotuksia. Tapaustutkimuksen avulla saadaan tietoa ajankohtaisesta ilmiöstä sen todellisessa toimintaympäristössä ja tilanteessa. Pyrkimyksenä on tuottaa yksityiskohtaista ja syvällistä tietoa tutkittavana olevasta tapauksesta. Tapaustutkimus mahdollistaa kokonaisvaltaisen ymmärryksen kehittämiskohteesta kohtalaisen realistisessa toimintaympäristössä. (Ojasalo ym. 2015, 52.)

Tapaustutkimuksessa käytetään usein tiedonkeruumenetelmänä erilaisia haastatteluja (mt., 56). Haastattelu valikoitui myös tämän kehittämistyön menetelmäksi. Esittelen tässä luvussa haastattelua menetelmänä ja omassa tiedonkeruussani hyödyntämäni haastattelumuodon eli teemahaastattelun käytettävyyttä ja hyötyjä. Lisäksi kerron, miksi valitsin teemahaastattelut menetelmäkseni ja kuinka toteutin ne.

5.1 Teemahaastattelu

Haastattelu on menetelmä, joka keskittyy tietoisuuden ja ajattelun sisältöihin. Sen tavoitteena on kerätä aineistoa, jonka avulla voidaan tehdä uskottavia päätelmiä tutkittavaa ilmiötä koskien. (Puusa & Juuti 2020, 99.) Haastattelu on yksi suosituimmista tiedonkeruumenetelmistä, mikä voi johtua esimerkiksi siitä, etteivät muut menetelmät ole välttämättä niin tunnettuja. On kuitenkin totta, että haastattelu sopii menetelmäksi monenlaisiin kehittämistehtäviin. (Ojasalo, Moilanen & Ritakoski 2015, 106.) Parhaimmillaan haastattelu antaa tutkijalle mahdollisuuden päästä syvälle tutkittavan mieltymyksiin, mielihaluihin, kokemuksiin ja odotuksiin. (Puusa &

Juuti 2020, 99.) Sen avulla voidaan selvittää myös arkoja ja vaikeitakin asioita (Ojasalo ym. 2015, 107).

Haastattelun käyttäminen tiedonkeruumenetelmänä mahdollistaa sen, että haastateltaviksi voi valita henkilöitä, joilla tiedetään olevan jo ennestään kokemusta tutkittavasta aiheesta tai ilmiöstä. Haastattelua käyttämällä tutkija voi tiedonkeruutilanteessa suunnata tiedonhankintaa tutkimuskysymyksen kannalta haluttuun suuntaan. Haastattelu on erinomainen menetelmä tutkittaessa abstrakteja ilmiöitä. Tutkijan on kuitenkin osattava muodostaa konkreettiset kysymykset abstraktista aiheesta niin, ettei haastateltavalla tarvitse olla kokonaisvaltaista, tutkijaa vastaavaa ymmärrystä teoreettisesta kohteesta. (Puusa & Juuti 2020, 99-101.)

Haastattelu on myös joustava menetelmä siitä syystä, että tutkija voi pyytää haastateltavaa tarkentamaan tai selittämään sanomaansa. Keskeistä haastatteluissa on pyrkiä saamaan mahdollisimman monipuolinen kuva ilmiöstä, jota tutkitaan, ja mahdollisimman paljon tietoa toivotusta asiasta. Jotkut tutkijat ovat sitä mieltä, että edellä mainitut asiat saavutetaan parhaiten antamalla tutkittavalle kysymykset tai haastattelun aiheet etukäteen. Tämä ei kuitenkaan päde kaikkiin haastattelututkimuksiin. Etukäteen saatu tieto voi rajata, suunnata ja pahimmillaan kahlita tutkittavien ajatuksia ennakkoon ja siten vaikuttaa negatiivisesti haastatteluun. Kun aiheita, teemoja tai kysymyksiä ei lähetä ennakkoon, on haastattelussa tilaa myös spontaaniudelle. (mt., 102.)

Teemahaastattelu on laadullinen menetelmä. Laadullisia menetelmiä käytetään usein sellaisten ilmiöiden ja aiheiden tutkimiseen, joita halutaan ymmärtää paremmin ja jotka eivät ehkä ole niin tunnettuja entuudestaan. Laadullista menetelmää käytettäessä analysoitavaa aineistoa, kuten litteroituja haastatteluja, syntyy tavallisesti runsaasti. (Ojasalo ym. 2015, 106.) Teemahaastattelun eli puolistrukturoidun haastattelun avulla voi hakea vastauksia erilaisiin ongelmiin ja tutkia eri ilmiöitä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 64).

Teemahaastattelussa edetään valittujen keskeisten teemojen ja niihin liittyvien tarkentavien kysymysten pohjalta. Etuna teemahaastattelussa on se, että haastattelun aikana kysymyksiä voidaan syventää ja tarkentaa haastateltavan vastauksiin perustuen. Teemahaastattelussa korostetaan ihmisten tekemiä tulkintoja asioista, heidän antamiaan merkityksiä asioille sekä sitä, miten nämä merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa. Teemahaastatteluja toteutetaan sekä lähes avoin haastattelu -tyyppisesti että strukturoidusti etenevinä haastatteluina. (mt., 64.)

Teemahaastattelussa on tärkeää pyrkiä löytämään merkityksellisiä vastauksia ongelmanasettelun ja tutkimuksen tarkoituksen tai tutkimustehtävän mukaisesti. Etukäteen valitut teemat perustuvat periaatteessa tutkittavasta ilmiöstä jo tiedettyihin asioihin. Teemahaastattelun avoimuudesta riippuen teemojen sisältämien kysymysten suhde tutkimuksen viitekehykseen voi vaihdella intuitiivisten ja kokemusperäisten havaintojen sallimisesta varsin tiukkaan pitäytymiseen ainoastaan etukäteen tiedetyissä kysymyksissä. Käytettäessä teemahaastattelua on hyvä pohtia tarkasti etukäteen, miten teemat ohjaavat haastattelua. (mt., 66.)

5.2 Menetelmän valinta

Valitsin menetelmäksi teemahaastattelut, sillä aiheeni on sensitiivinen ja yksilöhaastattelut mahdollistavat mahdollisimman luottamuksellisen keskustelun. Haastattelut mahdollistavat myös osallistujien aidon kiinnostuksen ja motivaation tutkimukseen. Käsittelemäni teemat ovat varmasti osittain vaikeitakin, ja koin haastattelujen olevan myös siitä syystä paras vaihtoehto tiedonkeräämiseksi. Tarvitsin kehittämistyöhöni paljon laajempaa ja syvällisempää tietoa, kuin mitä esimerkiksi kyselyt tai lomakehaastattelut mahdollistavat. Haastattelujen avulla uskon osallistujien pystyvän antamaan monipuolisemmin tietoa omista kokemuksistaan ja näkemyksistään.

Haastattelu antaa haastateltavalle mahdollisuuden kertoa itseensä liittyviä asioita mahdollisimman vapaasti (Ojasalo ym. 2015, 107). Teemahaastattelu mahdollistaa myös syventävät lisäkysymykset, mikäli vastaukset uhkaavat jäädä liian pinnallisiksi. Naisten osallistuminen Keltsun toimintaan on usein hyvin epäsäännöllistä, joten esimerkiksi havainnointi tai ryhmäkehittäminen olivat onnistumiseltaan liian epävarmoja menetelmiä käytettäväiksi. Yksilöittäin toteutetut haastattelut mahdollistivat tiedonkeräämisen ajasta ja paikasta riippumattomasti, mikä oli haastavan kohderyhmän kohdalla erityisen tärkeää. Yksilöhaastattelut varmistivat myös sen, että jokainen osallistuja sai äänensä kuuluviin.

5.3 Toteutus

Ensimmäisenä lähdin liikkeelle haastattelun teemoista ja kysymyksistä. Haastattelurungon valmistuttua testasin sitä, jotta sain selville, toimivatko kysymykset toivotusti ja kuinka kauan haastatteluun kuluu aikaa. Toimivuuden toteamisen jälkeen otin yhteyttä mahdollisiin haastateltaviin sosiaalisessa mediassa yksityisviestein. Lähdin liikkeelle kertomalla, että haastattelut toteutuvat etänä ja ne tallennetaan. Esittelin viestissä kehittämistyöni aiheen sekä sen, mihin

teemoihin kysymykset liittyvät. Kerroin myös haastattelun arvioidun keston. Viesti sisälsi informaatiota tietojen säilyttämisestä ja opinnäytetyön julkaisemista Theseukseen.

En halunnut lähettää kysymyksiä haastateltaville etukäteen, sillä kysymykseni olivat sen tyyppisiä, että koin spontaaniuden suurempana mahdollisuutena tiedon saamiselle. Sensitiiviset kysymykset avautuivat myös paremmin ”kasvotusten”. Tutkimusprosessin avoimuus oli minulle tärkeä periaate. Pyrin tekemään tutkimukseni mahdollisimman ymmärrettäväksi ja saavutettavaksi haastateltaville, jotta he voisivat tuntea olonsa mukavaksi osallistuessaan. Tiedotin heille avoimesti tutkimuksen tarkoituksesta, ja heille annettiin tilaisuus esittää kysymyksiä tai ilmaista huoliaan ennen haastattelujen aloittamista.

Tavoitteenani oli saada neljä haastateltavaa. Yhteydenottoja oli enemmän, mutta jotkut kieltäytyivät yksilöllisistä syistä. Loppujen lopuksi sain haastateltavat kasaan ja lähdin toteuttamaan tiedonkeräämistä. Teemat ja kysymykset oli ennalta määritelty, mutta painotukset ja järjestys saattoivat vaihdella haastatteluiden välillä. Näytin jokaiselle haastateltavalle aluksi suostumuslomakkeen tutkimusta varten. Keskustelimme lomakkeesta, ja varmistin jokaiselta, oliko viestitse kerrottu tietojen käsittely, haastattelun tallentaminen sekä valmiin tuotoksen julkaiseminen Theseukseen ymmärretty. Painotin myös haastattelun vapaaehtoisuutta.

Pidin huolta haastateltavien yksityisyydestä koko prosessin ajan parhaimmalla mahdollisella tavalla. Yksityisesti tapahtuneet yhteydenotot sekä etänä tapahtuneet haastattelut mahdollistivat, ettei haastatteluun osallistuminen levinnyt myöskään Keltsun sisällä. Toteutin haastattelut anonymisti, eikä niissä mainita haastateltavien tunnistetietoja, kuten nimeä tai ikää. Aineisto on ollut kaikissa vaiheissa tunnistetiedotonta. Tallenteet haastatteluista säilytin salasanasuojatussa kansiossa, josta poistin ne aineiston analyysin valmistuttua.

Analyysimenetelmäksi valikoitui sisällönanalyysi ja lähestymistavaksi aineistolähtöisyys. Aineistolähtöinen lähestymistapa mahdollistaa aineistoin käsittelyn ilman teoreettista tarkkailua. (Puusa & Juuti 2020, 146.) Sisällön analyysin tarkoitus on tutkimuksen tavoitteet huomioiden ottaa nostaa aineistosta olennaiset asiat esiin (mt., 148). Kävin aineiston läpi haastattelu kerrallaan. Teemat ja kysymykset, eli työni kannalta kiinnostavat asiat, olivat minulla valmiina. Aloitin erittelemällä olennaiset asiat aineistosta. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 78.)

Litteroin haastattelut sitaatteja lukuun ottamatta yleiskielellä, sillä tutkimukseni kannalta vain esiin tulleilla asioilla oli merkitystä työlleni (Ojasalo ym. 2015,110). Keräsin vastaukset ensin

yksi kerrallaan kysymysten alle ja luin koko haastattelun uudestaan. Kuuntelin haastattelua samalla varmistaakseni, että litterointi on paikkaansa pitävä. Karsin vastauksia, mikäli niihin oli jäänyt vielä epäolennaisia asioita. Tämän prosessin avulla varmistin, että kerätty aineisto oli selkeästi strukturoitu ja vastasi tutkittavia asioita.

Tavoitteenani oli varmistaa, että saan haastatteluista kaiken kehittämistyölleni relevantin tiedon talteen. Paloittelin ja kokosin aineistoa. Kun kaikki haastattelut oli koottu kysymys-vastauslistaukseksi, kokosin erilliset haastattelut samaa kaavaa noudattaen yhdeksi tiedostoksi. Käsitellessäni aineistoa tein alustavia havaintoja ja kirjoitin niitä ylös. Aineistoa käsitellessä oli tärkeää pysähtyä kunnolla haastateltavien vastausten äärelle, jotta vastauksesta sai poimittua asiat, jotka todella liittyivät esitettyyn kysymykseen. Ajatus oli pidettävä niissä teemoissa, jotka olin tutkimukselleni määritellyt, sillä muutoin asiat lähtivät helposti rönsyilemään. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 78.)

6 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET

Haastattelujen teemoina olivat naiseus, itsetunto, hyvinvointi sekä Keltsun toiminta. Koin neljä haastateltavaa riittäväksi määräksi, sillä useimmat teemat saavuttivat saturaation eli kylläntymisen. Saturaation saavuttaminen tarkoittaa, että aineisto alkaa toistamaan itseään eikä tutkimuksen kannalta merkityksellistä aineistoa synny lisää. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 74.) Painotin jokaiselle haastateltavalle, että hän itse päättää, kuinka paljon ja kuinka avoimesti hän haluaa mistäkin teemasta kertoa, ja ettei kysymyksiin ole olemassa väärää vastauksia.

Tässä luvussa esittelen haastatteluista syntyneet tulokset teemoittain. Teemat on mietitty opinnäytetyön tavoitteiden kannalta keskeisiksi. Käytän tulosten esittelyssä myös suoria sitaatteja tuodakseni haastateltavien äänet mahdollisimman aidosti esiin. Haastateltavien anonymiteetin varmistamiseksi käytän haastateltavien erottamiseen numeroita sekä lyhennettä H eli haastateltava.

6.1 Naiseus ja itsetunto

Ensimmäisenä lähdin selvittämään, miten Keltsun naiset kokevat oman naiseutensa ja itsetuntonsa sekä niitä vahvistavat ja heikentävät tekijät. Suurin osa haastateltavista kertoi omaa naiseuttaan vahvistavaksi tekijäksi toiset, läheiset naiset, kuten ystävät, sukulaiset ja perheenjäsenet. Äiti ei noussut yhdenkään haastateltavan naiseuden roolimalliksi.

Oma äiti ei ainakaan kuulu niihin. Muilla tärkeillä naisihmisillä mun elämässä on ollut iso merkitys. Jokainen tyttö tarvitsee jonkinlaisen naisroolimallin, minun mielestä ainakin. Onneksi niitä on ollut sitten kuitenkin lähipiirissä. (H4.)

Naispuolisten ystävien koettiin antavan omaan naiseuteen vahvistusta, vertaistukea ja yhteisöllisyyden tunnetta. Osalle raitistuminen ja päihdemaailmasta ulos pääseminen on tuonut mukanaan uudenlaista naiseutta ja naisellisuutta, esimerkiksi ulkonäön muuttumisen kautta. Myös turvallinen parisuhde sekä naisen asema Suomessa koettiin naiseutta vahvistavaksi tekijäksi.

Useat niin kotimaiset kuin ulkomaiset tutkimukset osoittavat, että esimerkiksi naisten ongelmallisen päihteidenkäytön ja asunnottomuuden taustalla on usein jo lapsuudessa alkanutta väkivaltaa, vahingoittavia ihmissuhteita, kaltoinkohtelua ja muita traumatisoivia kokemuksia ja elämäntilanteita (Jokinen, Raitakari & Ranta 2022, 77). Omaa naiseutta haavoittaneiksi tekijöiksi haastatteluissa nousikin huono äiti-tytär-suhde tai huono isä-tytär-suhde, turvattomuus,

kiusaaminen, toksiset ihmissuhteet, päihdemaailman karuus sekä yhteiskunnan epätasa-arvoisuus.

Koska olen nainen, olen potentiaalinen väkivallan uhri. Naisiin kohdistuu niin paljon negatiivisia asioita. Terveystieteissä naisia ei oteta tosissaan. Ei olla ylipääntään tasavertaisia toimijoita miesten kanssa. (H2.)

Huonot parisuhteet ovat sisältäneet esimerkiksi alistamista, haukkumista ja muuta henkistä väkivaltaa, jotka ovat kokemusten mukaan lyttäneet omaa naiseutta. Kiusaamiskokemukset sekä huono suhde omaan vanhempaan ovat vahingoittaneet naiseutta jo nuorella iällä. Tämä on vaikuttanut siihen, ettei käsitystä omasta itsestä naisena, tai minään, ole päässyt syntymään kunolla. Oma naiseutta ei ole voinut tai osannut ilmentää.

Osa haastateltavista on joutunut kokemaan myös päihdemaailman raadollisuuden omalle naiseudelle. Kokemusten mukaan päihdemaailman piireissä voit olla yksi ainoa nainen miesporukassa. Nuorena henkilönä muut päihteidenkäyttäjät ovat saattaneet olla paljon vanhempia, ja ympäristöstä on jäänyt monenlaisia traumoja. Päihdemaailmassa naiset ovat usein alisteisessa asemassa miehiin, ja useilla päihteitä käyttäneillä tai käytävillä naisilla onkin paljon haasteita omanarvontunteen sekä itsetunnon kanssa (Lehtonen, Pöyhönen & Talvensaari 2020a,17).

Niin pitkään kun olet siellä pienessä piirissä, sulla ei ole mitään oikeeta roolia. Oot vaan yksi muiden joukossa. Ei ole mitään omaa spesiaalia, osaamista tai mitään. Etkä sinä pääse kehittämään osaamista tai omaa persoonaa. Se persoonakin häviää sinne jonnekin. Mitä silloin pystyt enää antamaan itelles, kun et loppupeleissä enää itsekään tunne itseäsi? Siinä ympäristössä ei voi kehittyä. (H4.)

Usein haastateltavat kokivat oman itsetunnon ja naiseuden kulkevan käsi kädessä. Itsetuntoa vahvistaviksi tekijöiksi useimmat haastateltavista kertoivat tärkeät ihmissuhteet sekä erilaiset onnistumisen kokemukset. Ystävien ja läheisten antama tuki on tärkeässä roolissa heikkoina hetkinä.

Sellainen reflektio ystävien kanssa. Kun on käsitellyt asioita mitkä on painanut mieltä, ja ylipääntään elämän varrella olleita haasteita ja ongelmia, niin niitä on alkanut paremmin ymmärtää. On alkanut käsittää, että mistä ne johtuu ja ettei kaikki oo oma vika. (H2.)

Onnistumisen kokemukset elämässä ovat antaneet haastateltaville muistutuksia omasta pystyvyydestä. Siitä, että omalla toiminnalla ja sisukkuudella pystyy ja onnistuu. Esimerkiksi raitistuminen on näyttänyt omaa vahvuutta.

Kun ymmärsin, että haluan kokea jotain muuta, ja päästä niistä päihteistä. Lähin työstämään itseäni ja kohtaamaan niitä asioita selvällä päällä. Onhan tämä kaikki

kasvattanut sitä itsetuntoa. Kun on saanut huomata, että pystyn tähän ja minulla on oikeus. (H1.)

Onnistumiset ovat voineet liittyä myös opintoihin ja työhön. Ammatissa työskentely on näyttänyt, että on aidosti hyvä jossakin, mikä on vahvistanut itseluottamusta ja sitä mukaa itsetuntoa. Oman osaamisen ja kykyjen löytäminen sekä vahvistaminen ovat olleet useammalla naisella avain asemassa itsetunnon kohentumisessa.

Itsetuntoa heikentäviksi asioiksi nousivat lapsuuden kokemukset sekä ihmissuhteissa tapahtunut väheksyminen, mollaaminen ja alistaminen. Tällaiset kokemukset ovat vahvistaneet huononmuuden tunnetta omasta itsestä.

Epävakaas siellä lapsuudessa. Miten se väkisinkin vaikutti lapsuudessa ja nuoruudessa omaan psyykkiseen hyvinvointiin. Kaikki se oireilu mitä ilmeni silloin, eikä sitä osattu tunnistaa, enkä itsekään ymmärtänyt mitä se on. Se heikensi aikanaan itsetuntoa, kun ei lapsena ymmärtänyt, että mikä minua vaivaa; miksi toimin tällä tavalla. Kukaan ei osannut selittää sitä, eikä ollu sellaisia tahoja, jotka olisi ottaneet koppia millään tavalla. (H4.)

6.2 Hyvinvointi

Yksilön hyvinvointiin vaikuttavat muun muassa onnellisuus, sosiaalinen pääoma, itsensä toteuttaminen sekä sosiaaliset suhteet. Koettua hyvinvointia muovaavat esimerkiksi terveys, ihmissuhteet, odotukset hyvästä elämästä, materiaallinen hyvinvointi, mielekäs tekeminen ja omanarvontunto. Edellä mainitut asiat ovat olennaisia elämänlaadullisia tekijöitä. Tulotasolla, ammatilla ja koulutustaustalla on selkeä yhteys terveyteen ja hyvinvointiin. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2022.)

Hyvinvointia tukeviksi tekijöiksi haastateltavat kertoivat arjen rutiinit, lemmikit ja turvalliset ihmissuhteet sekä mahdollisuuden rakastaa ja tulla rakastetuksi. Myös luonto ja hyvät yöunet nousivat lähes kaikilla haastateltavilla palauttaviksi, rauhoittaviksi ja hyvinvointia lisääviksi seikoiksi. Haastateltujen naisten sanoin hyvinvointi muodostuu omasta kodista, ihmissuhteista, ruoasta, terveydestä, vaatteista sekä siitä, että on tarvittaessa mahdollisuus hakea lääkkeitä apteekista. Eli toisinsanoin perustarpeiden täyttymisestä.

Hyvinvointi on jokaiselle subjektiivinen kokemus. Peruspilarit kun on edes jotenkin kohillaan, niin koen, että se on sitä hyvinvointia. Kaikki muu on sitten sitä ekstraa. Jos on esimerkiksi mahdollisuus tehdä vapaa-ajalla jotain mukavaa. Onneks meillä on kuitenkin paljon tarjolla myös sellaisia asioita, mitä voi tehdä ilman rahaa, esimerkiksi puhdas luonto. Sekin helpottaa, että voin lähteä vaikka rannalle kävelemään. (H4.)

Haastateltavat kokivat hyvinvointia kuormittaviksi tekijöiksi ensisijaisesti kiireen ja stressin. Epäsäännöllisten ruokailujen sekä huonojen yöunien kerrottiin vaikuttavan huomattavasti jaksamiseen. Arjen aikatauluttamisen haasteet näkyvät negatiivisesti hyvinvoinnissa.

Se, jos on liikaa kaikkea elämässä. Silloin ei muista huolehtia itestään, ja alkaa just ne tiskit kasaantumaan ynnä muuta. Siitä tulee sellainen hankala kehä. (H2.)

Kiireen vaikutukset näkyivät haastateltavilla myös riittämättömyyden ja huonommuuden tunteina.

Haastateltavat kokivat tällä hetkellä tarvitsevansa tukea elämänhallintaan, opintoihin, omaan jaksamiseen sekä raittiina pysymiseen. Toivottu tuki raittiina pysymiseen voisi olla esimerkiksi tukihenkilö, jolle voisi soittaa koska tahansa, kun taistelu päihteitä vastaan tuntuu yksin liian vaikealta. Tukea kaivattiin myös omien rajojen hahmottamiseen ja niissä pitäytymiseen. Elämänhallinnalliset ongelmat nousivat esiin useammalla haastateltavalla, ja niihin kaivattiin ulkopuolista tukea.

Kun sais tehtyä kotihommat ajallaan ja olis sellanen rakenne siinä arjessa ja elämässä. Sais herättyä, syötyä ja sellasia juttuja tehtyä. Jos sais tehtyä opinnot ja muut asiat ajallaan, eikä tulis sellasta kaaosta, että nukun tyyliin iltaan asti ja unohdan syödä, pyykit ja tiskit kasaantuu. Tähän tarviin ehdottomasti tukea. (H2.)

Haastatteluissa pohdittiin myös, millaista toimintaa haastateltavat naiset kaipaisivat tällä hetkellä elämäänsä hyvinvoinnin tueksi. Yhteisöllisesti toteutuvat harrastukset ja aktiviteetit nousivat toiveissa useimmin esille. Myös ryhmäläisten samankaltainen elämäntilanne korostui toimintoista keskusteltaessa.

Jonkinlaista yhteisöllistä. Olis vaikka sellasia samanlaisen taustan ja elämän omaavia ihmisiä. Helposti tulee jäätyä yksin. Välillä huomaa, että kaipaa sellaista yhteisöllisyyttä ympärille, ja juuri sitä, että olis niitä ihmisiä, ketkä ymmärtäis ja kellä olisi samanlaisia kokemuksia. Jonkinlaista vapaa-ajan toimintaa. (H2.)

Suurin osa haastateltavista toivoo harrastusta tai aktiviteettia, joka on suunnattu vain naisille. Naisporukassa harrastaminen koetaan turvallisemmaksi, mikä mahdollistaa myös sen, että ryhmässä voi olla helpommin oma itsensä. Toiveet toimintoista kietoutuivat liikunnan ja kulttuurin ympärille. Toimintoja koskien tuotiin esiin myös taloudellinen puoli: ihannetilanne olisi harrastaa ilmaiseksi tai pienellä budjetilla.

Kaipaisin jotain uutta harrastusta. Sellaista, joka olis puhtaasti vaan naisten juttu. Missä mietittäis just naisten hyvinvointia. Olis esimerkiksi kehonhuoltoa ja sellaista. Sellasta toimintaa kaipaisin paljon. Rahatilanne vaikuttaa tosi paljon harrastamiseen. (H1.)

6.3 Keltsun toiminta

Selvitin haastatteluissa, mistä naiset ovat ensimmäisen kerran kuulleet Keltsusta. Opinnäyte-työni tavoitteen kannalta oli tärkeää tietää, kuinka Keltsu saavuttaa naisia toimintaansa. Enemmistö kertoi kuulleensa Keltsusta ystäviltä tai kavereilta. Myös sosiaalityöntekijä on voinut vinkata toiminnasta ja suositella sitä. Kaikki haastateltavat kertoivat lähteneensä tutustumaan toimintaan hyvin nopeasti sen jälkeen, kun olivat kuulleet Keltsusta.

Kuulin Keltsusta ensimmäisen kerran ystävältä. Noin viikko sen jälkeen, kun sain kuulla toiminnasta ja siitä, millainen paikka se on, lähdinkin sitten jo itse tutustumaan. (H3.)

Seuraavaksi kartoitin, millaiset asiat ja elementit naisilla vaikuttavat luottamuksellisuuden syntymiseen esimerkiksi ryhmätoiminnassa. Tämän tiedon avulla Keltsu voi pohtia ryhmätoiminnan kehittämistä naisia houkuttelevammaksi ja sensitiivisemmäksi. Jokainen haastateltavista kertoi ilmapiirin olevan yksi suurimmista turvallisuuden tunteen luojista ryhmätoiminnoissa. Ilmapiiriin toivottiin olevan muun muassa hyväksyvä, rauhallinen ja kunnioittava. Vuorovaikutuksen tulee olla avointa ja kaikki huomioivaa. Mikäli ryhmässä on ohjaaja, tulee ohjaajan olla läsnä oleva ja tasavertainen. Ohjaajan merkitys korostui jokaisen vastauksessa. Häneltä odotetaan tilannetajua ja empaattisuutta.

Ryhmän ilmapiiri. Ilmapiiriin on tärkeä olla turvallisen tuntuinen ja hyväksyvä, sellainen, että siellä voi olla sellaisena kun on, eikä tule olo, että pitäisi olla jotakin muuta. Ohjaajat vaikuttaa myös. Ottaako ne kaikki ryhmäläiset huomioon. Itse oon vähän sellainen tarkkailijakuuntelija-tyyppi, ennen kuin lähdän avautumaan. Olis tärkeää, että se osataan huomioida, eikä aleta heti kyselemään tai keskittymään siihen. Saisi ensin rauhassa kuunnella ja olla vähän passiivisempi. (H2.)

Ryhmätoiminnoissa myös ympäristöllä on suuri merkitys. Tuttu ja rauhallinen ympäristö koettiin turvallisemmaksi kuin vieras ja meluisa ympäristö. Haastateltaville oli tärkeää, että jokainen saa tulla toiminnassa kuulluksi, nähdyksi ja kohdatuksi. Luottamuksellisuuden säilymiseksi koettiin tärkeäksi, että tila on toiminnan ajaksi rauhoitettu ulkopuolisilta.

Vertaisuus on tärkeää. Keskustellaan aiheista, jotka ovat kaikille tuttuja. Luottamukseen pitää esimerkiksi Keltsun kaltaisessa paikassa nähdä paljon vaivaa. Kaikkien täytyy luoda turvallisuuden tunnetta omalla toiminnalla. Jos ryhmässä on ohjaaja, niin sillä tulee olla osaamista ja kykyä lukea tilannetta rivien välistä. Kenestäkään ei saa tehdä oletuksia. Jokainen on mukana omalla panoksellaan ja persoonallaan. (H4.)

Seuraavaksi kävimme haastateltavien kanssa läpi, kuinka naiset on heidän mielestään huomioitu Keltsun toiminnassa. Enemmistö naisista koki, että naiset huomioidaan toiminnassa osittain hyvin ja osittain heikosti. Toiminta koettiin hyvin sukupuolineutraaliksi, mutta samalla haastateltavat toivat esille, kuinka paljon miehet vievät toiminnassa tilaa. Osa pohti myös tilanteita, joissa naisella on huonoja kokemuksia miehistä, mikä saattaa tehdä Keltsun toimintaan osallistumisesta haasteellista. Osallistuminen voi olla hankalaa myös hiljaisemmille ja ujoille naisille. Keltsun ilmapiiri koettiin välillä melko äänekkääksi ja tila miesvaltaiseksi.

Olis mukavaa, että olisi jotain vakituista toimintaa naisille, ja esimerkiksi omia asiointiaikoja. Sitten olis hyvä, jos joku työntekijä olis perillä naiseudesta ja siihen liittyvistä asioista. Jotakin sellasta erityistä toimintaa naisille. Asiantuntemusta naiseudesta. Jos jollakin on huonoja kokemuksia miehistä, niin voi helposti pelätä niitä kovaäänisiä miehiä siellä. Silloin voi olla todella iso kynnyks mennä. (H2.)

Muutama haastateltavista toivoi työntekijöiltä enemmän nais erityistä työotetta ja asiantuntemusta naistyöstä. Toiminnan ei koettu olevan miesvaltaisuudesta huolimatta millään tavalla naisia syrjivää, mutta jokainen toi esille, että erityishuomio naisille on tarpeellista. Kiitosta sai naisille järjestetty ryhmä ja naistenpäivät.

Osa naisista on mun mielestä hukkunut siihen porukkaan. Jollakin tavalla jos sais naisia ylipäättään enemmän sinne toimintaan ja rauhoitettua sitä miesöykkäröintiä. Jos mietitään, että miten meitä naisia vois saada sinne vielä enemmän, niin vois olla vaikka tunteja, jolloin siellä paikalla saa olla vain naisia. Sen ei tarvii ees välttämättä olla mikään ryhmä, vaan, että Keltsu olis auki vain naisille silloin. Esimerkiks avoin aukiolo vain naisille. Silloin siellä vois käydä myös niitä naisia, joita on vaikka tietyissä porukoissa käytetty hyväksi. (H3.)

Seksuaalisuus nousi muutamalla haastateltavalla kiinnostavaksi teemaksi, jota olisi hyvä päästä käsittelemään turvallisessa ympäristössä. Seksuaalisuutta muokkaavat esimerkiksi biologia, kasvuympäristö, fyysinen ja psyykinen kehitys, uskonto, kulttuuri, elämäntilanne, kokemukset ja parisuhteet. Seksuaalisuuden kokemus on aina yksilöllinen, kuten myös se, miten seksuaalisuuttaan toteuttaa ja ilmentää. (Ukonaho 2021.) Seksuaalisuus koettiin olennaiseksi osaksi naiseutta. Asiaksi, joka kulkee mukana läpi elämän. Aihe on herkkä, ja siihen liittyvistä asioista haluttiin keskustella luottamuksella nimenomaan toisten naisten kanssa. Tällaisten asioiden käsittely koettiin tärkeäksi etenkin Keltsun kaltaisessa paikassa, jossa naisilla voi olla taustallaan esimerkiksi seksuaalisuuteen liittyviä traumoja.

Seksuaalisuus on sellanen teema, joka pohdituttaa niin nuoria kuin vanhoja. Uskon, että tähän saisi yhteistyökumppaneita mukaan jostakin tuolta terveydenhuollon puolelta. Olis huikeaa, jos tuollaista toimintaa olis vaikka pop uppina sillon tällön, mutta sillä toiminnalla olis jonkinlaista jatkuvuutta. Jokainen vois saada jonkin yhteenvedon lopuksi, ja käteen jäis jotakin konkreettista. Sitä vois tehdä pienryhmissä tai yksilötyönä. Tarvittaessa ammattilainen vois sitten ohjata asiakkaan eteenpäin. Lisätä sitä tietosuutta, mistä voi hakea keskusteluapua esimerkiksi seksuaalisuuteen liittyen. (H4.)

Naisille toivottiin eritoten keskustelun ympärille suunniteltua toimintaa. Teemoja voisi miettiä yhdessä naisten kanssa, sillä tarve tulee kulloinkin naisilta itseltään. Haastateltavat kokivat tarvitsevansa tukea oman naiseutensa löytämiseen ja vahvistamiseen. Enemmistö toivoi Keltsuun vakiintunutta, vain naisille tarkoitettua toimintaa.

Naiset pohtivat haastatteluissa myös mitä Keltsu on heille antanut ja mitä he mahdollisesti vielä kaipaaisivat. Monet kokivat saaneensa Keltsusta apua yksinäisyyteen ja näköalattomuuteen. Toimintaan osallistuminen on koettu merkitykselliseksi ja kaikki ovat saaneet Keltsusta uusia positiivisia ihmissuhteita. Keltsun toimintaan osallistuminen on vahvistanut haastateltavien yhteisöllisydentunnetta, ja lähes kaikki kertoivatkin Keltsun yhteishengen olevan omaa luokkaansa. Osa haastateltavista koki, että Keltsu on paikka, jossa on turvallista kokea ja näyttää tunteita sekä jakaa kokemuksia toisten kanssa.

Oon saanu positiivisia, ihania ihmissuhteita. Merkityksellisyyden tunnetta. Kun on ollu sieltä lapsuudesta asti jo sellainen olo, että ei kuulu mihinkään porukkaan, niin siellä oli ehkä minun ensimmäinen kerta kun koin, että hei, mähän kuulun tänne. Mä voin olla täällä oma itseni. Sellanen vahva johonkin kuulumisen tunne. (H3.)

Kun naiset pohtivat, mitä he toivovat vielä saavansa Keltsun toiminnasta, esiin nousi muuhun kuin päihteisiin liittyvä elämänhallinnallinen ohjaus ja tuki. Lisäksi toivottiin enemmän panostusta arempien kävijöiden huomioimiseen. Lähtökohtaisesti jokainen koki saaneensa Keltsusta sen, mitä he kulloinkin ovat tarvinneet.

Tässä kohtaa mulla ei ole sellaista, mitä Keltsu voisi vielä antaa. Minusta tuntuu, että oon saanut sen tietyn osan, jonka avulla oon päässyt jaloilleni ja nyt pääsen toteuttamaan näitä unelmia. (H1.)

Viimeisenä aihealueena keskustelimme haastateltavien kanssa leimautumisesta. Keltsun kävijöistä suurimmalla osalla on päihteiden ongelmakäyttöä, ja päihteet saattavat näkyä henkilöistä myös ulkopuolelle, sillä Keltsu ei vaadi kävijöiltään päihteettömyyttä. Myös huono-osaisuuteen liittyy tietynlaisia ennakkoluuloja, ja Keltsun toiminta on suunnattu nimenomaan heikommassa

asemassa oleville. (Sirkkulanpuiston toimintayhdistys 2023.) Opinnäytetyöni kannalta oli olennaista selvittää, saattoiko mahdollinen leima olla syy, miksi naiset eivät hakeudu toimintaan yhtä aktiivisesti kuin miehet. Useilla naisilla voi olla leimautumisen kokemuksia aiemmista kerroista, kun on hakeuduttu palveluiden piiriin (Jokinen, Raitakari & Ranta 2022, 78).

En koe. Oon ollu aina tosi ylpeä siitä, että on saanut olla osa sitä. Ainoastaan tiedonpuute on se, mikä saa ihmisen ajattelemaan pahasti ja leimaamaan. Itellä on kadonnu tossa toiminnassa viimeisetkin ennakkoluulot. Ne leimaajat on niitä, jotka ei uskalla avata silmiään asioille. On tosi hyvä, että Keltsu on matalan kynnyksen paikka, jonne kaikki on tervetulleita tutustumaan. Se tekee siitä helposti lähestyttävän. Toiminta on niin läpinäkyvää. (H4.)

Yksikään haastateltavista ei kokenut leimautuvansa Keltsussa käymisen vuoksi. Koettiin, että matalankynnyksen palvelu vähentää leimaavuutta, vaikka asiakaskunta muodostuu paljolti päihteidenkäyttäjistä. Haastateltavat kokivat päihdepoliiklinikat ja muut julkiset palvelut paljon leimaavampina palveluntuottajina. Keltsussa käyminen koettiin ennemminkin ylpeydenaiheeksi.

En kyllä osaa kuvitella, että se varsinaisesti leimaisi. Siinä mielessä, että missä ympäröissä asiakaskunta pyörii, niin vois varmaan kuvitella. Mutta ei mulla ole sellaista oloa. On siitä keskusteltu Keltsussakin, mutta ei siellä oo tullut muiltakaan esille mitään negatiivista, että leimaisi. Päinvastoin. Enemmän siinä ollaan sitä leimaa purkamassa. (H3.)

7 POHDINTA

7.1 Johtopäätökset

Opinnäytetyössäni tutkimuskysymykset koskivat naiseutta, nais erityistä työtä, Keltssussa käyvien naisten tarpeita ja ominaisuuksia sekä keinoja, joilla Keltso voi edistää nais erityistä työtä toiminnassaan. Kirjallisuus, aiemmat tutkimustulokset sekä haastatteluista keräämäni materiaali kulkivat koko prosessin ajan lähes käsi kädessä ja nostivat entisestään esiin nais erityisen työn merkityksellisyyttä. Tässä osiossa käyn läpi opinnäytetyöni tuloksia, sekä vertaan niitä aiempiin tutkimuksiin ja kirjallisuuteen.

Haastattelemistani naisista suurin osa koki naiseuttaan vahvistaviksi tekijöiksi muut naiset, joiden kanssa he ovat tekemisissä. Muun muassa toisilta naisilta saatu vertaisuuden ja yhteisöllisyyden tunne koettiin omaa naiseutta vahvistavaksi. Vertaisuus ja vertaistuki nousivat tärkeiksi elementeiksi useampien teemojen kohdalla. Vertaistuen merkitys on tunnistettu myös monissa aiemmissa tutkimuksissa merkittäväksi nais erityisen työn välineeksi, ja se onkin naisten kanssa tehtävässä työssä hyvin suositeltavaa. Vertaistukeen perustuva työskentely edistää nais erityisen työn vaikuttavuutta. (Lehtonen, Pöyhönen & Talvensaari 2020a, 13).

Haastatellut naiset kokivat itsetunnon ja naiseuden liittyvän olennaisesti toisiinsa, ja onkin totta, että itsetunnon kohentuminen vahvistaa myös naiseutta. Itsetuntotyöskentely on tärkeä osa naisten kanssa tehtävää työtä. (Lehtonen, Pöyhönen & Talvensaari 2020a, 18.) Myös oman identiteetin kadottaminen tai haitalliset identiteetit nousivat haastatteluissa esille useamman kerran. On tiedossa, että identiteettityöskentely on tärkeää huomioida tehtäessä nais erityistä työtä. Naiset tarvitsevat tukea haitallisista ja leimaavista identiteeteistä irtautumiseen sekä mahdollisesti koko identiteetin uudelleen rakentamiseen. (Y-Säätiö 2021.)

Keltssussa käyvien naisten tuen tarpeet vaihtelivat niin opintoihin tarvittavasta tuesta aina päih teettömyyteen asti. Useimmat haastateltavista kokivat tarvitsevansa tukea elämänhallinnallisiin ongelmiin ja omaan jaksamiseen. Onkin tärkeää huomata, kuinka moninainen ryhmä Keltssussa käyvät naiset ovat. Nais erityinen työ on aina yksilöllisyyttä korostavaa, ja se on sovellettavissa monenlaisiin tilanteisiin. (Naistenkartano 2023). Aiemmat tutkimukset eivät suoraan vastaa kaikkiin omiin tuloksiini aiheesta, mutta esimerkiksi päih teettömyyteen tukemista korostetaan monissa tutkimuksissa. Työni tulokset kertoivat laajemmin yksilöllisistä tuen tar-

peista. Naiset toivoivat haastatteluissa hyvinvointinsa tueksi esimerkiksi uutta yhteisöllistä harastusta tai liikunnallista ryhmää naisille. Tutkimukset kehottavatkin naisten kokonaisvaltaisesti hyvinvoinnista huolehtimiseen.

Haastatellut naiset tunnistivat monia tekijöitä, jotka vaikuttavat heidän sekä mahdollisesti muiden naisten kokemaan turvallisuuden tunteeseen Keltsussa. Erityisesti miesten läsnäolo samassa tilassa sekä yleinen ilmapiiri koettiin merkittäviksi tekijöiksi, jotka vaikuttavat naisten turvallisuuden kokemukseen. Nämä seikat tulivat ilmi myös opinnäytetyöni nais erityistä työtä koskevassa luvussa, mikä korostaa tulosten merkittävyyttä.

Kirjallisuus ja aiemmat tutkimukset kertovat paljon nais erityisestä työstä ja sen tuloksista rajoituilta toimialoilta, kuten päihdetyöstä, asunnottomuustyöstä ja kriminaalihuollosta. Opinnäytetyöprosessin aikana saamani haastattelutulokset sekä muu opinnäytetyössäni käyttämäni aineisto ovat osoittaneet, että nais erityiselle työlle on tarvetta laajemmin, kuin miten sitä tällä hetkellä kohdennetaan ja toteutetaan. Opinnäytetyössäni tutkimuskohteena oli aiempia tutkimuksia laajempi kohderyhmä, eikä tarkasti rajattu ryhmä, kuten esimerkiksi päihdeongelmaiset tai asunnottomat naiset.

Palveluita ja uusia tutkimuksia tulee kehittää ja arvioida tarttumalla monipuolisemmin nais erityisyyden eri ulottuvuuksiin, kuten traumaattisiin elämäkokemuksiin, taloudelliseen huonosuuteen ja sen seurauksiin, tunteisiin sekä psyykkisen oireilun kysymyksiin. (Jokinen, Raitakari & Ranta 2022, 76-77). Vaikka opinnäytetyöni tuloksissa oli paljon yhteneväisyyksiä jo olemassa olevaan tietoon, uskon, että ne tuovat uutta näkökulmaa heikommassa asemassa olevien naisten erityispiirteisiin, heidän hyvinvointiinsa liittyviin kysymyksiin ja siihen, millaista toimintaa ja tukea he kokevat tarvitsevänsä.

Koen, että olen onnistunut opinnäytetyöni tavoitteissa. Aiheeni on hyvin ajankohtainen, ja nais erityisestä työstä tehdyt tutkimukset sekä sen kehittäminen ovat prosessin aikana tekemiäni havaintojen perusteella erittäin tervetulleita. Vaikka aihetta on tutkittu ja nais erityistä työtä toteutettu jo vuosikymmeniä, on edelleen melko haastavaa löytää siitä monipuolista ja laajemmalla lähestymistavalla tuotettua tietoa. Koen, että olen omassa työssäni pystynyt antamaan alalle jotain uutta, kuten uusia konkreettisia keinoja hyödyntää nais erityistä työtä järjestötyön kentällä. Esittelen kehittämisehdotukset seuraavassa luvussa.

7.2 Kehittämisehdotukset ja tilaajan palaute

Kehittämisehdotukset ovat opinnäytetyöni tuotos. Ne perustuvat haastatteluihin, jotka toteutin Keltsun naisten kanssa, sekä opinnäytetyöprosessin aikana tutkimaan kirjallisuuteen ja tutkimuksiin. Pyrkimyksenäni on ollut laatia käytännöllisiä, vaikuttavia ja Keltsun toimintaan sopivia ehdotuksia. Osa ehdotuksista on toteutettavissa vähäisillä resursseilla, kun taas osa saattaa vaatia enemmän panostusta ja vaivaa. Näitä kehittämisehdotuksia voi mielestäni soveltaa myös muissa Sirkkulanpuiston toimintayhdistys ry:n toiminnoissa.

Keltsun toimintaan voisi lisätä naisille suunnattuja seksuaaliterveyspäiviä. Haastatteluissa nousi esille tarve seksuaalisuuden käsittelemiselle ryhmä- sekä yksilömuodossa. Seksuaalisuus on merkittävä elämänaalue, joka koskettaa jokaista, ja herättää pohdintaa kaiken ikäisissä. Vaikka seksuaalisuus voi parhaimmillaan olla voimavara, se on samalla myös erityisen haavoittuva osa ihmisyyttä. Omaa seksuaalisuutta voi haavoittaa niin ilkeät sanat kuin väkivaltaiset teot. Tällaiset kokemukset voivat aiheuttaa ihmiselle esimerkiksi oman kehonkuvan ja seksuaalisuuden vääristymistä, johon on tärkeää saada apua. Seksuaalisuudessa voi mietittyä monenlaiset asiat, ja niihin on hyvä saada ammattilaisten tukea ja neuvontaa. (Ukonaho 2021.) Naisille suunnatut seksuaaliterveyspäivät voisivat toimia merkittävinä tilaisuuksina käsitellä muun muassa seksuaalisuuteen liittyviä traumoja turvallisessa ympäristössä. Tämän teeman kohdalla kannattaa hyödyntää asiantuntijavierailuja, sillä herkkien aiheiden ympärillä tarvitaan osaamista.

Keltsun henkilökunnalle toivottiin haastatteluissa lisää osaamista nais erityisestä työstä. Koen itsekin, että tämä on ensisijainen keino syventyä kunnolla nais erityisen työn haasteisiin ja mahdollisuuksiin. Opinnäytetyöni vastaa tähän tarpeeseen tarjoamalla tietoa ja konkreettisia vinkkejä henkilökunnalle, jotta he voivat tehostaa nais erityistä työtä Keltsussa. Oma osaamista on mahdollista laajentaa tutustumalla myös muihin aiheeseen liittyviin tutkimuksiin ja aineistoihin. Lisäresurssina henkilökunta voi hyödyntää nais erityisen työn koulutustarjontaa, jota tarjoavat muun muassa Supernovat-hanke ja Kirkkopalveluiden KoKoNaiset-toiminta (Supernovat 2023; Kirkkopalvelut 2023). Tässä yhteydessä jatkuva oppiminen ja alan koulutusten hyödyntäminen voivat tukea henkilökuntaa nais erityisen työn kehittämisessä ja vahvistamisessa Keltsussa.

Kaikki haastatellut naiset toivoivat Keltsuun omaa toimintaa vain naisille. Tämä on olennainen osa nais erityisen työn toteuttamista. Vain naisille suunnattua toimintaa perusteltiin naisten

mahdollisilla huonoilla kokemuksilla miehistä sekä muilla koettuun turvallisuuteen liittyvillä tekijöillä. Esiin nousi myös naisten erilaiset tarpeet verrattuna mieskävijöihin. Keltsussa olisi tärkeää pyrkiä toteuttamaan naisille suunnattuja, keskustelun ympärille rakennettuja ryhmätoimintoja, kuten teemaryhmiä. Ryhmien teemat tulee rakentaa naisten toiveita kuunnellen, mutta on tärkeää huomioida myös nais erityiselle työlle tärkeät teemat, joita ovat esimerkiksi omat rajat, sosiaaliset suhteet, häpeän ja syyllisyyden tunteet, itsetunto sekä väkivalta. Myös ylempänä esiin nostamani seksuaalisuus on yksi tärkeistä nais erityisen työn teemoista. (Lehtonen, Pöyhönen & Talvensaari 2020a, 10.) Usein nämä teemat nousivat esiin myös tekemissäni haastatteluissa. Toiveita ja tarpeita nais erityisestä työstä on hyvä kerätä myös palautekyselyiden avulla Keltsussa käyviltä naisilta.

Keltsussa voisi kokeilla joinakin päivinä vain naisille suunnattuja avoimia aukioloja. Tällöin varautuneemmatkin naiset voisivat tulla kaikessa rauhassa tutustumaan Keltsun toimintaan ja hakemaan mahdollisimman matalalla kynnyksellä apua tai tukea mieltä askarruttaviin asioihin. Osallistuminen avoimeen aukioloon voi tuntua aluksi helpommalta vaihtoehdolta verrattuna suoraan ryhmätoimintaan osallistumiseen. Vain naisille suunnatuissa avoimissa aukioloissa olisi myös mahdollisuus kehittää tulevaa naisille suunnattua toimintaa yhdessä naiskävijöiden kanssa. Naisille suunnatuissa avoimissa aukioloissa ja ryhmätoiminnoissa Keltsun tulisi harkita yhteistyötä muiden Kuopiossa sijaitsevien toimijoiden kanssa - etenkin sellaisten toimijoiden, joissa on naiskävijöitä sekä mahdollisesti kokemusta tai ainakin kiinnostusta nais erityiseen työskentelyyn. Tämä laajentaisi Keltsun verkostoa ja mahdollistaisi resurssien jakamisen ja tiedon sekä käytäntöjen vaihtumisen.

Ryhmätoimintojen lisäksi on tärkeää huomioida myös yksilöllisen tuen merkitys ja tarve. Yksilöllistä tukea tulee tarjota naisille, jotka saattavat tarvita henkilökohtaista apua ja ohjausta. Tuki voi kohdentua esimerkiksi päihdeongelmiin, mielenterveysasioihin tai muihin elämänhallinnallisiin ongelmiin. Yksilöllisen tuen avulla naisten kohtaamiin ongelmiin ja tuentarpeisiin voi vastata monipuolisesti ja kohdennetusti. Tuen tarjoamisessa voi hyödyntää asiasta riippuen Keltsussa toimivia vapaaehtoisia, sillä usein tukea saattaa tarvita asioihin, joihin riittää niin sanotusti tavallisen ihmisen tiedot ja taidot. Esimerkiksi haastatteluissa esille noussut tuen tarve opinnoissa jaksamiseen liittyen. Naisten kanssa työskentelystä kiinnostuneita naisvapaaehtoisia voisi myös perehdyttää nais erityiseen työhön.

Uusien naisten houkuttelemiseksi Keltsun toimintaan on todella tärkeää panostaa naisille suunnattujen toimintojen markkinointiin ja nais erityisyydestä tiedottamiseen monipuolisesti eri kanavissa. Sosiaalisessa mediassa voi kampanjoida nais erityisestä työstä ja sen tärkeydestä. Kampanjat voivat sisältää esimerkiksi kokemuksia naisten hyvinvoinnista ja aiheeseen liittyviä tilastoja. Markkinointia tarjolla olevista toiminnoista voi tehostaa viemällä esitteitä eri yhteistyökumppaneille ja esimerkiksi terveydenhuollon toimipisteisiin. On tärkeää varmistaa, että tieto tavoittaa potentiaaliset naiskävijät mahdollisimman laajasti.

Opinnäytetyön tilaajana toimivan Keltsun edustajan, Mari Ahtiaisen, mielestä työ antaa tärkeää tietoa Keltsun naisasiakkaiden tarpeista ja toiveista sekä osoituksen siitä, kuinka tärkeää nais erityisen työn huomioiminen on niin Keltsussa kuin muissakin Sirkkulanpuiston toiminnoissa. Kirjallisessa palautteessa Ahtiainen toteaa:

Opinnäytetyö kuvaa kattavasti ja selkeästi nais erityisen työn periaatteita ja antaa meille yhdistyksenä hyvät lähtökohdat konkreettisine kehittämisehdotuksineen nais erityisyyden huomioimiseen ja kehittämiseen. Esimerkiksi naisille suunnatut seksuaaliterveyspäivät/-tuokiot ovat todella hieno ehdotus, ja niille on varmasti tarvetta. Nyt jopa ihmetyttää, miten emme ole sellaisia tajunneet Keltsussa koskaan järjestää.

Ahtiainen kertoo, että hyvinvointialueuudistuksen jälkeen marraskuussa 2023 Kuopion keskustaan avautuneen Päiväkeskuksen myötä päihdeasiakkaat jalkautuvat Keltsun lisäksi myös Päiväkeskuksen toimintoihin. Tämän myötä Keltsu alkaa panostaa entistäkin enemmän ryhmätöihin. Resursseja ja aikaa vapautuu myös nais erityisen työn kehittämiseksi ja tekemiseksi, kuten naisille suunnatuille ryhmille ja naisten avoimille aukioloille.

Opinnäytetyössä näkyy Ahtiaisen mielestä motivoituneisuus ja aito halu Keltsun ja Sirkkulanpuiston toimintayhdistyksen nais erityisen työn kehittämiseen. Opinnäytetyöprosessi on saanut Ahtiaisenkin kiinnostumaan nais erityisestä työstä entistä vahvemmin:

Sallan motivoituneisuus ja aito halu kehittää Keltsun ja Sirkkulanpuiston toimintayhdistyksen toimintaa paremmin naisia huomiovaksi on ollut ihailtavaa. Sallan innostuneisuus ja asiaan perehtyneisyys herätti itsessänikin halun kouluttautua asiaan, ja osallistuin syksyllä 2023 Kirkkopalveluiden KokoNaiset -ryhmänohjaajakoulutukseen, josta sain valmiudet ohjata päihdeettömyyttä tukevaa naistenryhmää. Tämä opinnäytetyö syventää koulutuksessa esiin tulleita teemoja ja toimii hyvänä tukipilarina – kivijalkana – ryhmän perustamiseen.

Ahtiainen esittää palautteessa erillisen huomion opinnäytetyön loogisesta etenemisestä ja teoriaosuuden lukijaystävällisestä muotoilusta. Työ on kirjoitettu hänen mielestään sujuvasanaisesti ja havainnollistavasti.

7.3 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyöntekijöitä ohjaa suositukset eettisestä ja hyvän tieteellisen käytännön mukaisesta prosessista (Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto 2019, 3). Opinnäytetyöprosessin aikana tulee kiinnittää erityistä huomiota henkilötietojen käsittelyyn ja varmistaa tutkimuskohteena olevien henkilöiden tietosuojan toteutuminen. Tietosuojan tulee säilyä koko prosessin ajan ja sen jälkeen. Tietosuojaan vaikuttaa miten ja mitä tietoa kerätään, miten sitä säilytetään ja kuinka se lopulta hävitetään. Tutkittavia tulee informoida tutkimuksesta. Heidän täytyy tietää tulosten ja aineiston julkaisemisesta sekä tunnistamattomuuden säilyttämisestä. (mt., 7.)

Tekemäni haastattelut toteutettiin videohaastatteluina, ja ne tapahtuivat yksityisesti. Tiedotin haastateltaville heidän oikeudestaan kieltäytyä tai keskeyttää osallistuminen milloin tahansa. Haastattelut tallennettiin, josta olin informoinut haastateltavia etukäteen haastattelupyynnön yhteydessä. Kävimme asian läpi jokaisen kanssa vielä juuri ennen haastattelun aloittamista, samalla kun kävimme läpi tutkimukseen suostumuslomakkeen. Kaikki haastateltavat saivat tietoa tutkimuksesta jo haastattelupyynnön yhteydessä. Suostumuslomakkeessa ja sen läpikäynnin yhteydessä annoin tutkimuksesta lisätietoa sekä mahdollisuuden esittää kysymyksiä. Informoin haastateltavia myös heidän henkilötietojensa käsittelystä, jonka lisäksi se oli kirjattu suostumuslomakkeeseen.

Tallennetut haastattelut säilytin salanasuojatussa kansiossa, ja muunnettuani kaiken materiaalin kirjalliseksi, tuhosin videohaastattelut. Kirjallisessa tuotoksessa ei ole tunnistetietoja, joiden avulla vastaukset olisivat yhdistettävissä tiettyihin henkilöihin. Hävitän haastatteluiden kirjallisen tuotoksen heti, kun opinnäytetyöni on hyväksytty. Suostumuslomakkeet säilytin ainoastaan opinnäytetyöprosessin taltioimiseen tarkoitettussa Wihi-järjestelmässä. En käyttänyt suostumuslomakkeita lukuun ottamatta missään tallentamissani tiedoissa haastateltavien tunnistetietoja. Pyrin haastateltavien kanssa kaikin puolin avoimeen ja läpinäkyvään kommunikointiin ja varmistin, että jokainen ymmärsi tutkimukseen osallistumisen perustuvan vapaaehtoisuuteen.

Olen perehtynyt aiheeseeni todella kattavasti. Käytin opinnäytetyöprosessiin kaiken kaikkiaan vuoden. Pitkä ajanjakso on mahdollistanut syvälle luotaavan uppoutumisen aiheeseen, eikä kiire ole näkynyt työskentelyssäni. Minulla on ollut riittävät resurssit laadukkaaseen työskentelyyn. Olen pyrkinyt säilyttämään saavutettavuuden työssäni ja huomionut, että käyttämäni

sanavalinnat ovat lukijaystävällisiä. (Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto 2019, 14.) Kehittämistyössä käyttämäni menetelmä, eli teemahaastattelut, sopivat mielestäni erinomaisesti nais erityisen työn tutkimiseen ja kehittämiseen (Diak 2023). Perustelin tätä laajemmin luvussa viisi.

Työni luotettavuutta vahvistaa tutkimusteni yhtenevyys aiempien tutkimusten ja muun käyttämäni aineiston kanssa. Haastattelujen tulokset olivat hyvin sovellettavissa opinnäytetyöni kehittämisehdotuksiin. Työni etenee johdonmukaisesti, ja se on kattava kokonaisuus naiseudesta ja nais erityisestä työstä. (mt., 2023.) Opinnäytetyöni pohjautuu huolelliseen tiedonkeruuseen ja systemaattiseen analyysiin, mikä luo vahvan perustan esittämilleni johtopäätöksille ja kehittämisehdotuksille.

Haastattelujen lisäksi olen tukeutunut monipuolisesti aiheeni kirjallisuuteen ja aiempaan tutkimustietoon, mikä antaa työlleni laajemman kontekstin ja asettaa sen osaksi kattavampaa kokonaisuutta naiseudesta ja nais erityisestä työstä. Uskoni työni merkityksellisyyteen on kasvanut koko prosessin ajan ja mielenkiintoni aiheeseen säilynyt koko matkan. Toivon, että tämä kiinnostus ja sitoutuminen näkyvät työssäni ja että se pystyy tarjoamaan arvokkaan panoksen nais erityisen työn kehittämiseen.

LÄHTEET

- Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto 2019. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. Arene ry. Viitattu 21.11.2023. [/https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTIKORKEAKOULUJEN%20OPINNÄYTETÖIDEN%20EETTISET%20SUOSITUKSET%202020.pdf?_t=1578480382](https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTIKORKEAKOULUJEN%20OPINNÄYTETÖIDEN%20EETTISET%20SUOSITUKSET%202020.pdf?_t=1578480382)
- Amnesty International 2023. Naisiin kohdistuva väkivalta. Viitattu 15.11.2023. <https://www.amnesty.fi/mita-amnesty-tekee/naisiin-kohdistuva-vakivalta/>
- Backström, Arto 2023. Erityisvoimia. Vertaistuesta voimaa. Viitattu 30.8.2023. <https://erityisvoimia.fi/vertaistuesta-voimaa>
- Code, Lorraine 2000. Encyclopedia of Feminist Theories. London: Routledge.
- Diak 2023. LibGuides. Osallistavan ja tutkivan kehittämisen opas 2.0. Viitattu 21.11.2023. <https://libguides.diak.fi/c.php?g=670543&p=4760642>
- Eskola, Kirsi 2020. Miten kohdata työssä päihteitä käyttävä ihminen? Kirkkopalvelut. Viitattu 12.11.2023. <https://www.kirkkopalvelut.fi/wp-content/uploads/2020/12/Miten-kohdata-tyossa-paihderiippuvainen-ihminen-7.12.20.pdf>
- Gordon, Tuula & Kivimäki, Sanna & Nikunen, Minna & Pirinen, Riitta 2001. Nainen/naisuus/naisellisuus. Tampere: Cityoffset Oy.
- Jokinen, Arja & Raitakari, Suvi & Ranta, Johanna 2022. Sosiaalityö yhteiskunnan marginaaleissa. Tampere: Vastapaino.
- Kirkkopalvelut 2023. KoKoNainen -materiaaleja ja toimintaa. Viitattu 19.11.2023. <https://www.kirkkopalvelut.fi/yhdessa-kokonainen/materiaalit>
- Kirkkopalvelut 2023. Riippuvuustyön kehittämissyksikkö. KokoNainen-toiminta, nais erityisiä näkökulmia päihdetyöhön. Viitattu 20.10.2023. <https://www.kirkkopalvelut.fi/yhdessa-kokonainen>
- Laakkonen, Emilia 2021. Nais erityinen työ vankilassa – mitä se tarkoittaa? Rikosseuraamuslaitos. Viitattu 21.10.2023. <https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/ajankohtaista/blogi/nais erityinen tyo vankilassa-mitasetarkoittaa.html>
- Lehtonen, Leena & Rantaniemi, Sari 2019. Nais erityinen asunnottomuustyö. Viitattu 21.10.2023. <https://www.ara.fi/download/noname/%7B82443C42-EC1C-4A65-91D5-F96263FB4C3D%7D/147222>
- Lehtonen, Leena 2021. Nais erityistä tarvitaan. Naistenkartano 2023. Viitattu 28.8.2023 <https://www.naistenkartano.com/nais erityista-tarvitaan/>
- Lehtonen, Maiju & Pöyhönen, Laura & Talvensaari, Tiina 2020a. KoKoNainen-työote. Naisuusvoimavarana päihteistä kuntoutumisessa. Kirkkopalvelut.

- Lehtonen, Maiju & Pöyhönen, Laura & Talvensaari, Tiina 2020b. KoKoNaiset-ryhmänohjaajan opas. Naiseutta vahvistava ammattilaisohjattu vertaisryhmä päihteistä toipumisen tukena. Kirkkopalvelut.
- Lydén, Hilikka 2010. Naisten kanssa tehtävä päihdetyö. Helsinki: Paino Paintek Oy.
- Lönnberg, Sari 2021. Miksi tarvitaan nais erityisyyttä ja nais erityisiä palveluita? Rikoksettoman elämän tukisäätiö. Viitattu 12.11.2023. <https://rets.fi/2021/03/miksi-rikostaustaisille-naisille-tulisi-olla-erityisia-palveluita/>
- Naisen väkivalta 2023. Viitattu 20.8.2023. <https://naisenvakivalta.fi/koko-naiseus/>
- Naistenkartano 2023. Viitattu 18.11.2023. <https://www.naistenkartano.com/nais erityisen-tyon-verkosto/>
- Naisten linja Suomessa ry 2023. Viitattu 20.8.2023. Naisiin kohdistuva väkivalta Suomessa. <https://naistenlinja.fi/naisiin-kohdistuva-vakivalta-suomessa>
- Nuoret ja osallisuus 2023. Mitä osallisuus on? Viitattu 20.8.2023. <https://nuoretjaosallisuus.fi/tietoa-osallisuudesta/>
- Närvi, Johanna & Teräsaho, Mia 2019. Näkökulmia sukupuolten tasa-arvoon. Analyyseja tasa-arvobarometrista 2017. Helsinki: Punamusta Oy. Viitattu 1.10.2023. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137765/URN_ISBN_978-952-343-314-4.pdf?sequence=1
- Puusa, Anu & Juuti, Pauli 2020. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Tallinna: Gaudeamus Oy.
- Rikosseuraamuslaitos 2020. Naisvankiselvityksessä Rikosseuraamuslaitoksen kehittämiskohdeena johtaminen, nais erityisen työn osaaminen ja naisvankien sijoittelu. Viitattu 21.10.2023. <https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/ajankohtaista/tiedotteet/2020/naisvankiselvityksessarikosseuraamuslaitoksenkehittamiskohteen-ajohtaminennais erityisentyonosaaminenjanaisvankiensijoittelu.html>
- Sirkkulanpuiston toimintayhdistys ry 2023. Viitattu 22.11.2023. <https://sirkkulanpuisto.nettisivut.fi/hankkeet/keltsu/>
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2016. Sukupuolten tasa-arvo työelämässä. Viitattu 14.10.2023. https://valtioneuvosto.fi/documents/1271139/5825945/Tyoelämä_verkko.pdf/2ebd2730-fc43-472f-8ff7-f0e41e51b821
- Supernovat 2023. Koulutukset. Viitattu 19.11.2023. <https://www.supernovat.com/koulutukset>
- Tane 2023. Mitä on tasa-arvo? Viitattu 4.10.2023. <https://tane.fi/tasa-arvo>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2022. Feminismi. Viitattu 30.8.2023. <https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/sukupuoli/tasa-arvosanasto>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2022. Hyvinvointi. Viitattu 13.11.2023. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023. Osallisuus. Viitattu 30.8.2023. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus>

- Terveyskylä 2022. Mitä on vertaistuki? Viitattu 26.7.2023. <https://www.terveyskyla.fi/vertaistalo/tietoa-vertaistuesta/mit%C3%A4-on-vertaistuki>
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2023. Stigma ja syrjintä. Viitattu 10.11.2023 <https://thl.fi/fi/web/mielenterveys/mielenterveyden-edistaminen/stigma-ja-syrjinta>
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Uusikylä, Kari. 2008. Naislahjakkuus. Juva: WS Bookwell Oy.
- Ukonaho, Sanna 2021. Seksuaalisuus naisen elämänsäkaressa. Naistenkartano. Viitattu 15.11.2023. <https://www.naistenkartano.com/blogi-seksuaalisuus-naisen-elamankaressa/>
- Varonen, Sonja 2022. Nais erityiselle osaamiselle asunnottomuustyössä on edelleen tarvetta. Sininauhasäätiö. Viitattu 21.10.2023. <https://sininauhasaatio.fi/nais erityiselle-osaamiselle-asunnottomuustyossa-on-edelleen-tarvetta/>
- Vernerit 2023. Identiteetti. Viitattu 26.9.2023. <https://verneri.net/yleis/identiteetti-minakuva-ja-itsetunto>
- Virokannas, Elina & Väyrynen, Sanna 2013. Varjoja naiseudessa. Kuopio: Unipress.
- Y-Säätiö 2021. Nais erityisistä asunnottomuustyötä tarvitaan jatkossakin. Viitattu 17.11.2023. <https://ysaatio.fi/nais erityisista-asunnottomuustyota-tarvitaan-jatkossakin/>
- Zitting, Joakim 2023. Miten huono-osaisuutta määritellään tutkimuksissa? Diakonia ammattikorkeakoulu. Viitattu 26.9.2023. <https://dialogi.diak.fi/2021/08/17/miten-huono-osaisuutta-maaritellaan-tutkimuksissa>

LIITTEET

Liite 1: Haastattelukysymykset

Haastattelukysymykset

Naiseus

Mitkä asiat elämäsi varrella ovat vahvistaneet naiseuttasi?

Mitkä asiat elämäsi varrella ovat haavoittaneet naiseuttasi?

Itsetunto

Mitkä asiat vahvistavat itsetuntoasi?

Mitkä asiat heikentävät itsetuntoasi?

Hyvinvointi

Millaiset asiat parantavat hyvinvointiasi?

Millaiset asiat heikentävät hyvinvointiasi?

Millaisiin asioihin koet tarvitsevasi tukea tällä hetkellä?

Millaista toimintaa/tekemistä kaipaat elämääsi?

Keltsun toiminta

Miten olet ensimmäisen kerran löytänyt Keltsuun?

Millaiset asiat mielestäsi vaikuttavat luottamuksellisuuden syntymiseen, esimerkiksi ryhmätoiminnassa?

Huomioidaanko naiset mielestäsi Keltsun toiminnassa? Jos kyllä, miten? Jos ei, miten naiset voisi mielestäsi huomioida toiminnassa paremmin?

Mitä koet Keltsun antaneen sinulle? Mitä vielä kaipaisit?

Koetko, että Keltsussa käyminen leimaa sinut jollakin tavalla?

Liite 2: Tutkittavan suostumuslomake

Suostumus tutkimukseen osallistumisesta

Tutkimuksen nimi: Naiserytinen työ Keltussa

Tutkimuksen toteuttaja: Humanistinen Ammattikorkeakoulu, Salla Kekäläinen, *puhelinnumero*, salla.kekalainen(at)humak.fi ja Outi Väyrynen, 0505700432, outi.vayrynen(at)humak.fi

Minua, _____ on pyydetty osallistumaan yllä mainittuun tutkimukseen, jonka tarkoituksena on antaa tutkimustietoa liittyen naiseuteen ja naiserytyiseen työhön.

Olen saanut tutkimustiedotteen ja ymmärtänyt sen. Tiedotteesta olen saanut riittävän selvityksen tutkimuksesta, sen tarkoituksesta ja toteutuksesta, oikeuksistani sekä tutkimuksen mahdollisesti liittyvistä hyödyistä ja riskeistä. Minulla on ollut mahdollisuus esittää kysymyksiä ja olen saanut riittävän vastauksen kaikkiin tutkimusta koskeviin kysymyksiini.

Olen saanut tiedot tutkimukseen mahdollisesti liittyvästä henkilötietojen keräämisestä, käsittelystä ja luovuttamisesta ja minun on ollut mahdollista tutustua tutkimukseen liittyvään tietosuojaselosteeseen.

Osallistun tutkimukseen vapaaehtoisesti. Minua ei ole painostettu eikä houkuteltu osallistumaan tutkimukseen.

Minulla on ollut riittävästi aikaa harkita osallistumistani tutkimukseen.

Ymmärrän, että osallistumiseni on vapaaehtoista ja että voin peruuttaa tämän suostumukseni koska tahansa syytä ilmoittamatta. Olen tietoinen siitä, että mikäli keskeytän tutkimuksen tai peruutan suostumukseni, minusta keskeyttämiseen ja suostumuksen peruuttamiseen mennessä kerättyjä tietoja ja näytteitä voidaan käyttää osana tutkimusaineistoa.

Allekirjoituksellani vahvistan osallistumiseni tähän tutkimukseen.

Jos tutkimukseen liittyvien henkilötietojen käsittelyperusteena on suostumus, vahvistan allekirjoituksellani suostumukseni myös henkilötietojeni käsittelyyn. Minulla on oikeus peruuttaa suostumukseni tietosuojaselosteessa kuvatulla tavalla.

Paikka, päivämäärä

Allekirjoitus: _____

Nimenselvennys: _____

Alkuperäinen allekirjoitettu tutkittavan suostumus sekä kopio tutkimustiedotteesta liitteineen jäävät tutkijan arkistoon. Tutkimustiedote liitteineen ja kopio allekirjoitetusta suostumuksesta annetaan tutkittavalle.